

Družinski tednik

ILUSTROVANI LIST ZA MESTO IN DEŽELO

cena 2 Din Izhaja ob četrtkih. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Tyrševa (Dunajska) cesta 29/I. Poštni predal št. 345. Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 15.393

Ljubljana, 2. marca 1933

Naročnina za četrto leto 20 Din, za pol leta 40 Din, za vse leto 80 Din. V Italiji za vse leto 40 lir, v Franciji 50 frankov, v Ameriki in povsod drugod 2 dolarja

Štev. 9
Leto V

SVETOVNA RAZSTAVA

V ČIKAGU

Svetovna razstava v Čikagu se odpre 1. junija, a je že danes skoraj dovršena. Že zdaj vstaja pred nami mogočna arhitektonska slika celote: vzlic stiski in krizi simbol »stolejja napredka«

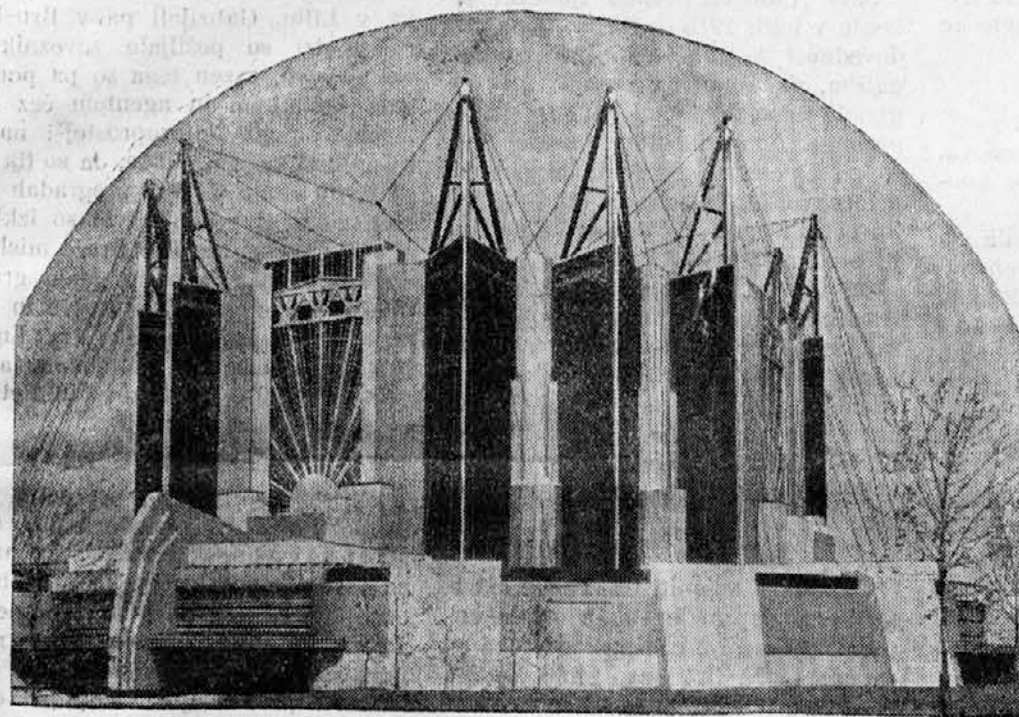
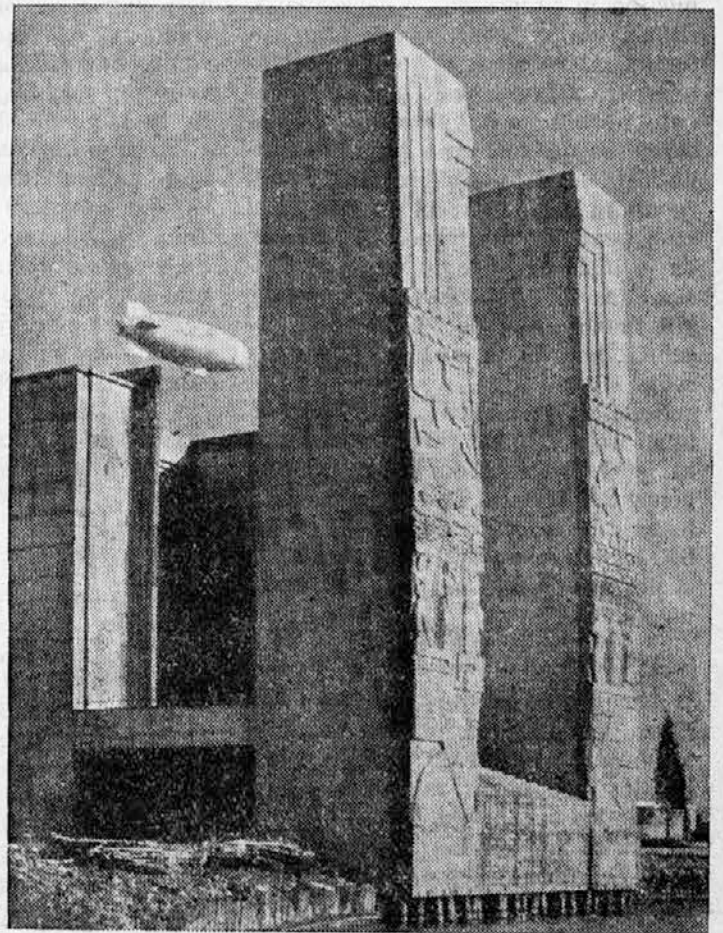
Poroča
Ferry
O'Brien

Tucat sirovo stesanih kladar okoli primitivne obmejne utrdbe Dearborna, sredi nepretrdnega pragozda, ki je bil ponekod zaradi Michigankega jezera še močvirnat in vir

nih čudežev. Ne samo, da je tam vzrastel zlasti tempel Džehola (kitajske pokrajine, zaradi katere je te dni izbruhnila vojna na Daljnem vzhodu) — Američani so to največje

Na desni:
Dva mogočna stolpa, popisana z orientalskimi reliefi
stražita vhod v elektrotehniški oddelek razstave

Na levi:
Večja od cerkve sv. Petra v Rimu je ta hiša „trgovine in prometa“, zgrajena po novih statičnih načelih kot viseča hiša

mrzlice — to je bil Čikago pred natančno sto leti. Sicer so ga že takrat proglasili za mesto, toda v tistih časih na Divjem zapadu še niso bili zastran takih formalnosti pretirano natančni. Dan za dnem so Indijanci napadali nove naselbine in po cele tedne je trajalo, preden je zašel kakšen poštni voz v samoto, kjer se je nekaj stotin drvarjev, lovcev in prekupčevalcev s kožuhi borilo za obstanek.

In danes? Danes je Čikago drugo največje mesto v Ameriki, za Londonom, New-Yorkom, Parizom in Berlinom peto največje mesto sveta. Danes ima Čikago samo še eno željo: prekositi New-York. In če se bo posrečilo zvezati štiri velika jezera z reko Lorenzom in Atlantikom in jih odpreti za veleparniški promet, potem res ne bo dolgo, ko bo trimilijonsko mesto doseglo ponosno številko sedmih milijonov.

Postaja na tej poti je tudi svetovna razstava. Če pomislimo samo to, da je Čikago po preureditvi bregov Michiganskega jezera, kjer stoji razstava, tako rekoč čez noč postal eno izmed največjih in najudobnejših kopališč — potem smo dobili približno sliko o trajnem pomenu prireditve, kakršna je taka razstava!

Hiša, ki visi izpod neba

Arhitektonsko je razstavljalni prostor že danes zbirka samih svetov-

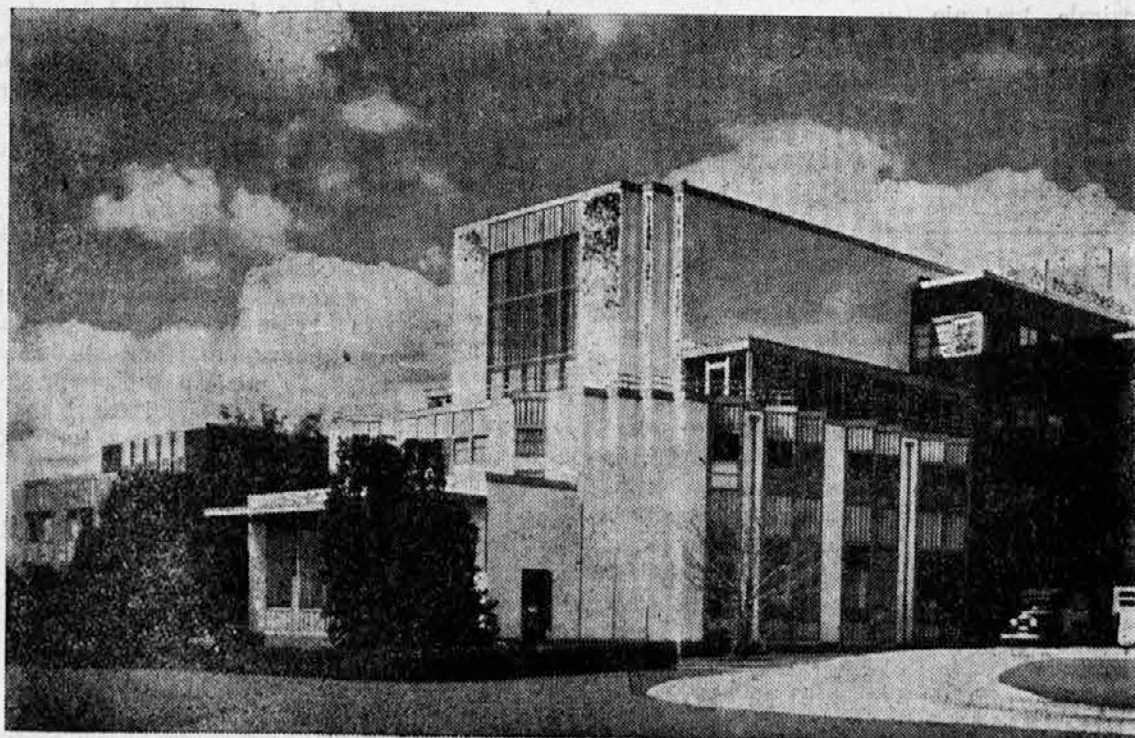
svetišče mandžurskih cesarjev ponaredili v vernem posnetku v isti velikosti in materialu — ne, tudi moderna stavbna umetnost se je tu mogla po mili volji uveljaviti. Pri tem ni igral denar nobene vloge. Proračuni po pol milijona ali tudi cel milijon dolarjev samo za en objekt niso bili nikakšna redkost.

Ogromna zgradba brez nosilcev: prvič v zgodovini stavbne umetnosti in tehnike so uporabili načela gradnje visečih mostov pri konstrukciji te lope. Tako je nastala velikanska stavba, ki v doslovnem pomenu besede visi izpod neba — na kablilih in jeklenih vrveh, ki so pripete na nosilnih stolpih.

Katera je največja znamenitost? Brez dvoma orjaška »lopa za trgovino in promet«, ki predstavlja največji pokriti prostor na svetu brez slopov in stebrov. To je kupola, ki se zraven nje izgubi še znamenita cerkev sv. Petra v Rimu, delo Brabanta in Michelangela. Skoraj vsi arhitekti, ki so delali razstavo, so na originalen način rešili svojo nalogo. Po večini so pokazali čisto nove oblike, florise in stranske rise. Zato tudi ne moremo vseh stavb na razstavi imenovati lepe po evropskem okusu. Tako bo na primer imela »palača tehničnih pridobitev« na zunaj obliko letalskega motorja (s krožnimi profili batov v florisu okoli centralne lope). Spet drugi paviljoni imajo obliko razpetega dežnika. Vsekako originalne in konstruktivno zanimive izvedbe. Mogočen simbol sedanega elektrotehniškega svetovnega gospodarstva je elektro-stavba, zgrajena v mešanici egiptskega pilonskega sloga in moderne stvarnosti. In

povsod je posvečena največja pozornost dekorativnemu učinku gradb. Tako so nastale pravcate podobe iz sanj, kakor smo jih vajeni samo še iz filmov, ki nam rišejo utopični razvoj današnjega človeštva. In vendar niso te stavbe kulise in tudi ne iz mihljivega ničvrednega materiala: to razstavno mesto bo v glavnem ostalo tudi še po končani razstavi v vsej svoji veličini. Se nadejuje na str. 10

Hiša iz azbesta, starih časopisov in žitnih stebelc: V njej uraduje uprava razstave

Vohunke v svetovni vojni

Angleški protivohunski stotnik trdi, da so ženske slabe vohunke

O vohunstvu v svetovni vojni so mnogo pisali in mnogo pretiravali. V knjigah, ki so prežete z bujno domišljijo in prepričane s senzacijami, slikajo vražje prebrisane in lepe vohunke, ki so ali s svojo izredno inteligenco ali pa s svojo lepoto omamljale poveljnike in prostake, da dosežejo svoje umazane cilje. Vohunka Mata Hari je središče neverjetnih zgodb in pripovedk, ki so po večini izmišljene in pretirane. Pravili so, da je bila zelo lepa in duhovita ženska. Res je bila nekoč lepa, a take sile tudi ni bilo; pač je pa imela poseben dar, da je zlahka omamljala svoje žrtve.

Nedavno je objavil prvič po svetovni vojni stotnik Ferdinand Tuhy, ki je služboval v angleškem Intelligence Serviceu na Francoskem, v Palestini, Macedoniji, Solunu in v Italiji, zanimive podatke o vohunkah iz svetovne vojne. Skoraj vse so žalostno končale.

Vražja ženska iz Laona

Alice Ober, nazvana »Laonska vražica«, je edinstven primer vohunke, ki so jo šele leta 1920 ustrelili. Francozi je niso hoteli zapreti v žensko kaznilnico v Rennesu, ker so bili njeni zločini preveliki.

Pisec pravi o njej, da je bila »mlada ženska posebno sirovega videza, a dobrohotnih oči«. Bila je glavna osebnost vohunskega kroga, ki ga je organiziral Alžan Thomas.

Bila je odlična potujoča agentka in je med vojno štirikrat obiskala Pariz, kjer je vohunila za Nemce. Shajala se je s francoskimi častniki in od njih na pretkan način izvajala potrebne podatke, razen tega si je zapisovala številke polkov, ki so jih častniki in moštvo imeli na ramenih. Ko so jo sodili, je vse skesano priznala, zagovarjala se je pa s tem, da je vsem njenim izdajstvom kriva le njena brezmejna ljubezen do nekega nemškega poročnika, ki jo je z bičem pretepal in jo prisilil, da je zanj vohunila. Mnogo človeških življenj ima ta ženska na vesti.

Gospa Popovičeva — pomorščak

Gospa Popovičeva je bila Bolgarica. Običajno je nadzirala kretanje parnikov in obveščala svoje ljudi s šifriranimi brzojavkami.

Središče parnikov v Sredozemskem morju je bila Malta. Stalno je potovala iz luke v luk in pošiljala nešteto brzojavk v Atene. Brzojavke

so bile sestavljene sicer na priprost, a vendar zviti način.

Niti ena njenih brzojavk ni prišla delj kakor do Malte, ker so protivohuni strogo opazovali njeno delovanje. Zavezniške oblasti so ji radevolje pustile, da je zapravljala denar za te neplodne brzojavke.

Ko so jo končno prijeli, so našli pri njej majhen besednjak, v katerem so bile nekatere besede podčrtane. Taka je bila njena preprosta šifra. Slehera nedolžna besedica je pomenila poseben pomorski izraz.

Prav za prav je bila njena naloga od sile važna (samo da ni uspela), ker je morala strogo nadzirati kretanje angleškega brodovja in poročati o vsem v Atene, da bi od onod obveščali nemške podmornice na Krfu, ki bi iz zasede napadle angleške ladje.

Rusinja Juvanova

Najznamenitejša vohunka na ruski fronti je bila usmiljenka Juvanova, ki so jo usmrtili v Varšavi po končani bitki pri Sokočevem.

Ta prebrisanka je vohunila za Nemce in je imela svoj poseben način. Zaposlena je bila na sanitetnem vlaku v Varšavi in se je vselej živo zanimala za častnike, ki so prihajali v mesto na oddih. Za žrtve si je izbirala bistroumne, a telesno šibke gospode. Po kratkem znanju je vsa v skrbih dejala:

»Da priznam, ljubim vas... Misel, da morate nazaj na bojišče, mi je strašna. Povejte mi, dragi, točno mi povejte, kje so vaše postojanke, kje vaše taborišče in v katero smer napadate. Tako bom mogla vedno biti v mislih poleg vas.«

Ko se je tako poslavljala v železniškem vagonu, ji je navadno častnik pokazal vse to na zemljevidu, ki ga je imela »slučajno« s seboj, in v dobri veri, da ga iskreno ljubi, ji je povedal še marsikaj drugega. Dokazano je celo, da se je usmiljenka zanimala tudi za topničarske postojanke; seveda se je takrat »zajubila« v častnika topničarjev.

Neki skrajno nezaupljiv častnik jo je pa spravil v pogubo. Javil je višjim oblastem, da ima Juvanova natančen zemljevid, in ko so preiskali njeno stanovanje, so našli še več sličnih kart s podčrtanimi in zaznamovanimi kraji vojaških postojank.

Posinovljeni vojaki

V šaljivih listih, n. pr. v »La vie Parisienne« so uvrstili med vojno novo stran: »Osebnost in družinske vesti«. Tam so prostaki — sirote z bojišč — iskali namestnice za umrle lastne matere. Posledica tega je bilo dopisovanje, h koncu pa sestanek posinovljenca z dobro »mamico«.

Da se popolnoma posveti svoji plemeniti nalogi, je taka »mamica« pisala vojakom v strelske jarke in po navadi dobila od njih najrazličnejša poročila o postojankah čet na bojiščih, ob svidenju je pa »izvlekla« še vse natančne podatke o življenju in kretanju v jarkih. Šele 1917. leta je francoska protivohunska služba začela dvomiti o nedolžnosti teh »družinskih« odnošajev.

Tako so prijeli neko tako madame na prav preprost način. Neki agent

je oglaševal, dopisoval in se končno seznanil s svojo »dobrotnico«. Ko ga je s posebno spretnostjo spraševala vojaške stvari, ji je dokazal zahrbtnost njene dobrotljivosti. Ustrelili so jo v Nancyju.

Princesa Aleksija

Če se obrnemo v Aleksandrijo, bi imeli čast spoznati »princeso Aleksijo«. To vlačugo v sandalah je poznala vsa egiptska angleška vojska. Dolgo so jo imeli za abotno in radovedno egiptsko kokoto, dokler niso lepega dne ugotvili, da je bila glavni člen informacijske verige, ki je vezala Kairo z Nemci in Turki. Najrajši je stanovala v nekem velikem hotelu v Aleksandriji.

Sam Alah ve, koliko ljubezni je imela v letih 1915 do 1917. Njena radovednost je bila tako otroško nedolžna, da se oblasti zanjo niti zanimalo niso. Povečini je govorila o neznatnih malenkostih. Nekega dne so pa oblastem sporočili, da ponuja princesa častnikom svoje slike, ki bi jih poslala na njihove naslove na bojišče v Palestini.

Od takrat so strogo pazili nanjo. Kmalu na to so dognali, da sprejema zavitke od nekega kairskega lastnika bara, ki je bil znan pod imenom »nemški pisemski nabiralnik«. Razni agenti so mu prinašali poročila, ki jih je v zavitkih dajal mornarjem, da bi jih ti spravili na nemške podmornice.

Pomočniki zveznikov

Vredno je omeniti tri ženske agente, ki so napravile velike usluge zavezniškim vojskam. Njihova imena so znana: Luiza Bettigny, Luiza Tirlier in Gabriela Petit. Vse tri so bile domačinke z zasedene severne Francije in Belgije in po poklicu učiteljice. Prvima dvema so postavili spomeni-

Naš pravi domači izdelek!

ka v Lillu, Gabrieli pa v Bruslju.

Vse tri so pošiljale zaveznikom važne vesti, razen tega so pa pomagale ujetnikom in agentom čez holandsko mejo. Najpreprostejši način za prehod meje je bil ta, da so tik ob elektrificiranih žičnih pregradah na meji zakurili kres. Takrat so izključili tok, ker so nemške straže mislile, da se je nekaj zgodilo. Mala gruča ubežnikov je pristavila lestve in urno splezala na holandska tla. Luiza Bettigny je umrla v ujetniškem taborišču leta 1918, Tirlierovo in Petitovo so pa Nemci ustrelili.

H koncu meni stotnik Tuhy:

»Vzlic vsej intuiciji in spolni mikavnosti so ženske vendarle slab material za vohunsko službo. Primanjkuje jim koncentracija in sposobnosti, da bi prodrle v navidez nepomembne detajle. Razen tega niso prav zanesljive v poročanju, ker malenkosti pretiravajo. Redke so one, ki se znajo ogniti blebetanju, kadar hočejo v sentimentalnih trenutkih obrniti pozornost nase.«

Življenje piše zgodbe

Resnična perzijska pravljica

In lepega dne je sklenil perzijski vladar, da spodi svojega ministrskega predsednika Tejmurtašo, zmerjanega in osramočenega z dvora.

Tejmurtaš je bil častljiv mož, toda znal se ni prikupiti ne vladarju ne ljudstvu. Nihče v vsem Teheranu se ni zmenil zanj.

Ko ga je šah odstavil, je poslal glavni urednik časnika »Unšeš« vladarju zahvalno brzojavko, ker je odstavil nepriljubljenega ministrskega predsednika.

»Veseloštevani šah in oče naše države!« se je začela brzojavka, »čestitam vam in nam vsem, da ste postavili Tejmurtašo stolček pred vrata. Bil je že skrajni čas. Zato vam bomo večno hvaležni. Z najodličnejšim spoštovanjem vdani...«

Vladar je prejel brzojavko. Prebral jo je in pod brado prebledel. Zavedal je svojemu tajniku, naj nemudoma pripelje glavnega urednika »Unšeš« na dvor.

»Seditel« je velel vladar.

Glavni urednik je sedel.

* Šah pravijo perzijskemu vladarju.

Pisalni stroj Woodstock

je v Ameriki najbolj iskana znamka. Tudi v Jugoslaviji, zlasti v Ljubljani, jih je že precej v rabi. Vsi se pohvalno izražajo o njem.

Generalno zastopstvo:

TIPKA, družba z o. z., LJUBLJANA
Gledališka ul. 8. - Tel. št. 29-70

Ljubljanska pisma

Piše Alfa

Prav za prav je to babilonsko pismo, toda je iz ljubljanske babilonske podružnice in naj se imenuje po stari navadi ljubljansko.

Moda zadnjega časa pri nas je izrazita in neusmiljena gonja proti vse-mu tujemu in leden zahtev po strogem nacionalizmu. Toda ni temu oporekati važnosti, kajti zadeva je tehtno utemeljena in razumljiva. Časih se sicer zaleti tudi na umetniško plat, ki je pa končno last vseh zemljanov in ni da bi sovražnikom odre-kali, kar imajo dobrega.

Prvoboriteljice našega babilonizma so večinoma dame, kajti imajo vedno in povsod prednost, zato tudi tu. Zvr-gole in živkajo v vseh mogočih jezi-kih, ker jim je naš rovtarski premalo fin. Pa so med njimi tudi dične hčer-ke naših starih rokodelcev in purgar-jev, iz vekov slovenskih, in jim ni mo-gče oporekati finese, ker vse s tehtnimi naglasi obravnavajo svoje »probleme« v blaženi tujščini. Neka-terniki so sicer, ki se radi tega raz-burjajo, toda jaz nikakor ne, ker nas menda ne bo konec, če bodo nekatere gosi gagale. In da ta zadeva ni vred-na razburjanja, nam je dokaz to, ker še nimamo tozadevnih procesov in drugih mest, kjer bi se nam proti-želje izpolnile.

Šmarnogorski Antonov zvonec je znan, da devičicam preskrbi gospo-da soproga. In ga hodijo damice do-sledno cukati ker je ni, ki bi se bran-ila moža. Nekaterim se želja izpolni, nekaterim ne, in so take tem bolj vztrajne in zvone Sv. Antonu v čast vsako leto, pa makar do bele smrti. Up in pričakovanje sta kljub krizi še vedno zastoj in jih nihče ne odkla-nja. Ta zadeva s tem zvončkom sicer ne spada v ljubljansko področ-je, ker je zvonec tam izven njega. Vendar pa je vredna spomina, ker nam pokazuje, koliko se damice rade potrudijo za možička. In ako bi ta-kole nekega dne naši fantje odločili, da bodo vpregali v zakonski jarem, ta fletni stan, samo pristna naša do-mača dekleta, bi vsa zagnala vrišč, da so samo naša in nikogar drugega. In bi še oponašala tujščini, kako da je trda in da je nikdar niso trpela. Tako stoji ta stvar z žensko narodno za-vednostjo in njih neznanskim kopr-nenjem po varnem zakonskem pri-stančku, pred katerim se vda še naj-hujša zagrizenost. In bi bila zadeva tujščine kratko in malo uničena, ka-kor muha z enim udarcem. Odpadli bi težki problemi in jezice junaških borcev, ki jih navadno gosje gaganje moti, kakor da bi bilo odločujoč či-nitelj za naš obstoj.

Pa ima ta stvar še drugi rep, na katerega bi bilo dobro stopiti. Ker kaj bi nam le nerazsodni deklički, ki žive za promenado, kavarno, šminko, puder in malo koketiranja. Babiloni-zem ali po domače zmešancija je pri

nas povsod doma. Zmešani so pojmi tu in zmešani tam. Še v nebesih so zmešali pojem zime in pomladi, pa so nekateri zaman hiteli z nakupom smuč. Sneg spet gine in črede naših nezaposlenih tako niso prišle na svoj račun, nasprotno pa si občinski mo-že manejo roke. Ta zadeva z brezposel-nimi je sploh jako kočljiva. In nepre-bavljiva tudi. Pol človeške dobe že n. pr. grade Ljubljano, toda je ved-no enaka. Kvečjemu kakovost smradu se v raznih letnih časih spreminja. Časih je ta smrad bolj gost, časih bolj redek, kakor pač nanese, glavno je, da ga nikoli ne manjka. Občina marljivo piše statistike, koliko pod-por je izdala nezaposlenim. Bogami so to lepe vsotice in bi že pol Ljub-ljanice bilo samo z njimi dograjene. Kolikor podpor dobe ti nezaposleni, toliko naj bi dnevno delali, da ne gre denar ravno v nič. Pa četudi bi vsak podpirani nezaposlenik delal le dve uri dnevno, bi to naši reki precej od-leglo. Pa so to brčkone kočljive stvar-i in jih ni moči urediti, kajti tako de-lo v strugi gotovo zahteva visoke iz-obrazbe, ki pa je naši delavci še ni-majo. Morda bi kazalo nabaviti ino-zemske, ki so bojda pametnejši od naših. Lažji je menda račun o daja-nju podpor kakor pa o obračunavanju dela. Sam bognasvaruj ali nebodiga-treba v vsakršni obliki naj nas varu-je takih perečih zadevic.

Najbolj kočljiva je pa stvar z zdrav-niki. Zbolel sem te dni in je bolezen bila precej obsežna. Hitel sem k zdravniku, da mi dá zdravilo in sem

ga, kakopak, dobil. Prvi mi je blago-hotno dokazoval, da ima ta trpka bo-lezen korenine v mojem srcu, kajti je bil dotičnik specialista za srčne za-deve. In mi je pripovedoval o arteri-jah, venah, aortah, kapilarah, dveh srčnih izbicah in predizbicah in bog-sigavedi o čem še vse. Sploh je bil mož jako učen in načitan. Bil sem ne-izmerno ganjen nad to besedno točo in sploh njegovo pozornostjo za moje srce. H koncu sem mu obljubil svoj blag in trajen spomin in se težkega srca ločil s stotakom. Kajti je bila njegova teorija res odlična in gosto-besedna in ni da bi mu zanikali srčno znanje. Tudi recept mi je dal in da bo veljal le malenkost, kakor je to sploh v lekarnah stara navada. In naj se še oglasim, se mi je priporočil, in je bil ves sladek in prijazen.

Ker pa nisem bil nikdar na srcu pomanjkljiv, sem stopil iz previdnosti še k drugemu zdravniku. Mož je bil internist in je ugotovil, da bo stvar brčkone od prepaha. Brčkone, prosim, in nič gotovega. Da naj požiram neka zdravila in se prijazno še kdaj ogle-sim, seveda. Ker pa ta ugledni stro-kovnjak s svojim »brčkone« brčkone ni dobro zadel moje bolezni, sem šel dalje.

Obredel sem še več zdravnikov in je vsak pogruntal druge vzroke bole-zni. Vsak seveda iz svoje stroke čudo-vite medicinske vede. Vsi so mi na dolgo in široko razkladali o važnosti svojih specializiranih organov. Le moja bolezen je ostala neodkrita in nerazjasnjena, četudi sem imel v za-ljubi pet, šest jako tehtnih diagnoz sa-mih strokovnjakov.

In naj še kdo reče, da to ni babi-lonizem.

Dve luni na nebu

Ko so živahni Londončani nedavno hiteli od dela, so se ustavili sredi ceste in strmeli v nebo. Svojim očem niso mogli verjeti, ko so na nebu za-gledali kar dve luni. Ena je bila vi-deti hladna kakor zmerom, druga je pa hudomušno mežikala, kakor bi jo začudenje Londončanov silno zaba-valo.

Seveda se ni zgodil nad Londonom nikak čudež, če ne imenujemo tako tehnične novosti. Drugo luno, sme-jočo se, so namreč projicirali na ve-černe oblake z ogromnim žarometom na več milijonov sveč. To bi naj bilo oznanilo nove »nebesne reklame«, ki jo je pred kratkim dovolil angleški parlament in jo bodo v bodoče sle-herni večer uporabljali.

Kakor mogočen top se zdi ta ogromni žaromet, ki riše v oblake reklamne slike. Ni vojaškega žaro-meta, ki bi bil močnejši. Svetlobni stožec sega baje 25 kilometrov viso-ko, slike, ki jih pa riše na oblakih, imajo premer več kilometrov. Ob-laki so torej nalik projekcijskemu platnu za to orjaško reklamo, žaro-met pa jih mora loviti in jim slediti.

Zaradi tega je pritrjen kakor oklopni stolp na gibljivem ogrodju in se lah-ko z velikimi stroji poljubno obrača na vse strani. Slike se menjajo me-hanično. Lastnik žarometa je dal nebo mnogim tvrdkam v najem, in zanje se reklamne slike po vrsti pro-jicirajo na oblake. Kdor več plača, lahko občuduje svoje reklame več-krat in delj. Gledalci bi se s samo reklamo dolgočasili, zato pokažejo še tudi druge reči. Časih drugo luno, časih številčnico ure z natančnim ča-som zvezdarne v Greenwichu, pra-vijo pa, da bodo prikazovali tudi kratka poročila.

Svoj lastni sodnik

Morda se utegne kaj takega zgodi-ti samo na Angleškem. Tam to vse-kakor ni bila šala, temveč skrajno resna zadeva. Pravičnosti sodnika Williamsa iz B. ne morejo prehaliti.

Sodnik Williams je pustil nekega večera svoj avtomobil na cesti in utr-nil luči. Neki stražnik je prijavil »zločin« neznanega lastnika. Ker je prav te zadeve reševal sodnik Wil-liams, se je moral obsoditi. To je iz-vršil z vso resnostjo in z dostojan-stvom. Pred dvema prisodnikoma in edino pričo je otvoril razpravo, ugo-tovil svoje osebne podatke, pozval pričo, da se izjavi, in je samega sebe obsodil na dvanajst šilingov denar-ne globe, ki jo je takoj položil. *

Nove knjige

Ilya Erenburg: *Tvornica sanja*. V hr-vaščino prevedel Iso Velikanović. Založ-ba Binoza, Zagreb, Begovičeva ul. 5.

Po prvem delu Erenburgove kronike našega časa, ki jo predstavlja knjiga »10 HP«, je Binoza izdala drugi del zanimi-vega ciklusa »Tvornica sanja«. Prva knji-ga riše pomen avtomobila v modernem življenju in boje kraljev gume, nafte in avtomobilskih tvrdk. V »Tvornici sanja« pa razglablja ruski književnik o proble-mih modernega filma. Toda Erenburg ne slika filma na način, kakor se servira milijonom občinstva, ki dan za dnem pol-ni kinematografske dvorane, temveč ri-še zakulisne boje magnatov filmske in-dustrije, popisuje njihove sisteme in ci-lje. Kdor knjigo prečita, mora dobiti po-vsem drugo sliko o modernem filmu, ka-kor mu jo rišejo dnevniki in revije. Tako izvemo, da glavnih vlog v filmu ne igrajo filmske »zvezde«, vse te dive in zvezdniki so samo lutke, ki morajo delati po nalogu in zapovedih filmskih indu-strijcev, katerih imena so širokemu ob-činstvu skoraj neznana.

Ilya Erenburg je s to knjigo spretno in na zabaven način podal sliko zakulisja filmskega sveta. Knjiga je dosegla v ino-zemstvu velik uspeh in je prevedena ma-lone že v vse evropske jezike. Hrvatske-mu prevodu je dala Binoza zelo okusno opremo z zelo posrečeno naslovno foto-montažo.

Knjiga stane elegantno vezana z zlato-tiskom 70 Din, broširana pa 60 Din. Na-ročniki Binoze jo dobe za 40, odn. za 30 Din. Naroča se pri Binozi, Zagreb, Be-govičeva 5.

Dalje smo prejeli:

15 dana. *Kronika naše kulture*. Štev. 4. Revija je dobro urejevana in prinaša aktualno vsebino. Izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu. V knjigarnah stane števil-ka 5 Din, naročniki Binoze jo dobe po 2 Din. Naroča se pri Binozi, Zagreb, Be-govičeva 5.

Zvonček, list s podobami za mladino. Štev. 6. — Zvonček izhaja med šolskim letom vsak mesec. Posamezen zvezek stane 3 Din. Naroča se pri upravi Zvončka v Ljubljani, Frančiškanska 6.

»Prokletstvo ljubezni«, prekrasni roman, je izšel v dveh delih blizu (700 strani) in velja le 35 Din. Za-loga je le še mala, pa naj z naroči-lom vsak pohiti. Naroči se pri upravi »Slovenskega Naroda« Ljubljana, Knaflcova ul. 5, podr. uprave »Jutra«, Novo mesto, podr. uprave »Jutra«, Celje, podr. uprave »Jutra«, Trbov-lje, pri g. Matija Sušnik, Jesenice, pri g. Nande Srpan, Trebnje in pri g. Bogomir Christof, Ptuj.

Ponatis romana „Kalvarija ljubezni“ izide te dni, na kar Vam ga takoj določimo

Boj na življenje in smrt

Na begu pred volkovi

»Povem vam, tako pametne, prekanjene in zvite živali kakor je volk, je ni. V njem so združene izkušnje vseh živali, ki so se od rodu do rodu podedovale kot instinkt, ali so si jih pa pridobile pod vplivom človekove odgoje. Posebno kanadski in alaski volkovi slove v tem pogledu, razen tega so pa tudi mnogo večji in dosti bolj divji od drugih volkov.«

Naš stari prijatelj, ki nam je to pripovedoval, je več let potoval po kanadski divjini in mrzli Alaski, v dobi, ko si je v tistih krajih civilizacija šele utirala pot. Povedal nam je že nekateri doživljaj iz svojega pustolovskega življenja, in tudi to pot nam ni dal dolgo čakati.

Bilo je okoli leta 1913, ko sem, takrat še neizkušen novinec, hodil v družbi poklicnega zankarja po severni Kanadi. Nastavila sva kakih 30 pasti okoli taborišča in sva jih vsak dan pregledovala. Tisti dan je moj tovariš ostal v taborišču in tako sem se opravi v snežnih čevljih z najinim psom na samotno inspekcijo.

Kadar sva našla v kakem tucatu pasti plen, sva bila lahko zelo zadovoljna. Inspekcija teh pasti je vse prej ko prijetna. Po vsakem pregledu pasti moraš temeljito zabrisati svoje sledove.

Proti poldnevu sem bil pri petnajsti pasti, toda o plenu ni bilo še duha ne sluha. Postalo mi je jasno: pasti so izropane. Izropali so jih pa volkovi. Za to sem imel v rokah zadosten dokaz: skopec je ležal nekoliko vstran od kraja, kjer smo ga postavili, tako daleč, kolikor je to dopuščala veriga, s katero je bil privezan h količku. Sneg je bil razteptan, umazan in pokrit s fino črno dlako, ki se je tu pa tam na koncih srebrnkasto svetlikala. V skopcu je še tičala majhna nežna šapica, ki je morala biti šele pred kratkim odgriznjena. Črna lisica se je bila vjela v past, črna lisica, za katere kožuh si v tistih časih dobil tri sto do tisoč dolarjev. In komaj pred eno uro so jo volkovi raztrgali in požrli! Štirje volkovi, sodeč po različnih odtisih krempljev! Te volkove moramo dobiti, drugače si lahko poiščemo druga lovišča; zakaj posihmal bodo pasti zmerom prazne. Sklenil sem poiskati drugi dan skupaj s tovarišem sled za volčjim krdelom; s seboj bi vzela kolikor mogoče dosti pasti.

Zdajci sem zagledal v senci grmičja temno postavlo. Očividno je moral biti volk; toda komaj se je bil prikazal, je že spet izginil. Dejal sem si, da so gotovo tudi njegovi tovariši v bližini. Toda videti jih ni bilo. Pes se je z divjim lajanjem zagnal v grmovje, jaz sem pa pogledal v smeri proti ozkemu gozdnemu pasu, ki se je cepil od poti, po kateri sem bil prišel. Čisto zadaj, daleč onkraj gozda, zunaj dosega puške se je v jeklenosivem somraku risala volčja postava na soparnem zimskem nebu.

Torej vendarle volk.

Izguba srebrne lisice me je razkačila in ogorčen sem zavil v gozd. Pes je lajal čedalje srditeje, in ko sem stopil na jaso, sem videl, da se je volk umeknil za kakih 150 korakov. To mi je torej hotel pes s svojim lajanjem povedati.

Vrnil sem se nazaj v kritje in se skušal vnovič oprezno približati zverini. Toda ko mi je volk spet prišel

pred oči, je bil prav tako daleč kakor prej. Tako se je še nekajkrat ponovilo. Če sem jaz šel naprej, je on šel nazaj, in vselej, kadar sem ga spet uzel, je bil zunaj dosega moje puške. Tako sem se čedalje bolj oddaljeval od koč; ne meneč se za nevarnost, ki se ji s tem izpostavljam, sem naposled z obupnim poskusom hotel volka prehiteti in mu zapreti pot v to smer. Jel sem se torej z največjo opreznostjo bližati robu gozda in pripravil puško.

Toda volk je izginil. In tisto, kar je pes srdito oblaževal, je bila njegova lastna senca v mesečini. Zdajci je nenadno utihnil, potem je pa začel zavijati in se boječe plaziti okoli mene. Takrat sem zagledal potuhnjene postave, ki so se kakor pošastne sence premikale med drevesi. Rumenozelene oči so fosforescirale vame z vseh strani. Zverine so se še skrivale, toda v jasni mesečini so padale njihove dolge sence skoraj do mojih nog.

Zdaj šele sem izprevidel, da sem nasedel volčjemu triku; zavedel sem se, kako veliko napako sem napravil, ko sem se dal izvabiti s poti v gozd. Prav tako sem pa tudi vedel, da zdaj ne smem iskati rešitve v begu.

Jel sem s sekiro lomiti veje z dreves in nato z vso naglico zakuril ogenj, ki je kmalu veselo zaplapolal. Vedel sem, da se bom tako za nekaj časa zverin odkrižal.

S strahovito počasnostjo so se plazile ure. Stal sem s puško v roki in od časa do časa naložil na ogenj.

Okoli mene je vladala smrtna tišina; pes je mirno ležal v snegu in se grel ob ognju.

Naposled sem vrgel kos lesa v grmovje in poslal psa za njim. Pripeljal mi ga je veselo mahaje z repom. Torej so volkovi hvala Bogu izginili! Vzlic pomislekom, ki so vstajali v meni, sem se odločil nastopiti pot domov. In tako sem napravil največjo napako: zapustil sem bližino ognja. Človek ne sme precenjevati živalske inteligence. Toda jaz sem jo podcenjeval! Podcenjeval, ker sem se sklenil vrniti domov, ne da bi bil pomislil na to, da utegne biti umik volkov samo manever: hoteli so me pripraviti do tega, da zapustim ogenj, ki se ga tako boje.

Najprej sem moral nazaj po gozdu, da pridem spet na pot, ki je držala proti najini koči. Stopal sem z dolgimi koraki, in sem že bil precej daleč, a vendar še ne toliko, da bi se čutil varnega. Zdajci je pes zalajal. Čisto kratko, presekano. Samo dva tona. Toda v njih je bil strah. Ozrl sem se nazaj in zagledal daleč zadaj črne sence, ki so švigale po snegu.

Zdaj sem vedel, da so me volkovi v drugo presleparili, in mrzla zona me je oblila. Kakor nalašč se je prav

v tistem trenutku, ko sem se mogel rešiti samo z naglim begom, nekaj utrgalo na enem mojih snežnih čevljev. Sklonil sem se, da popravim, kar se da popraviti, in tedaj sem zagledal temne madeže na tleh. Trda skorja, ki se je bila napravila na snegu, je ranila šap mojemu psu. In spomnil sem se neusmiljenega zakona divjine, ki velja tudi v civilizaciji: živalsko življenje za človeško življenje!

Udaril sem psa s kopitom puške: zvesta žival se je mrtva zleknila.

Tuljenje volkov je prihajalo bližje in naraščalo v zmagovalno bevskanje.

Že zdavnaj sem bil iz gozda in na poti proti koči. Toda še zmerom sem bil predaleč, da bi mogel klicati na pomoč; vrhu tega tudi nisem smel po nepotrebnem napenjati pljuč, saj sem od teka že komaj sodel. Slišal sem, kako so se volkovi ustavili pri mrtvem psu in se strgali zanj. To mi je dalo nekoliko dragocenih sekund. A kaj potem?

(Se nadaljuje na str. 11.)

Obrnil sem se in sprožil...

(gl. str. 10)

Kalvarija ljubezni

Roman iz naših dni. — Napisal P. R.

Povest, ki smo jo v prvi številki začeli prinašati, je napisal P. R. — tisti pisatelj, ki nam je dal že „Nezakonsko mater“. Naši čitatelji, ki so brali 1. in 2. letnik „Romana“ se gotovo še dobro spominjajo pretresljive ljubavne zgodbe, ki je takrat zbudila vseobčo pozornost in priznanje. „Kalvarija ljubezni“ je napisana po

resničnih dogodkih iz polpretekle in nedavno minule dobe in je pretresljiva slika človeškega trpljenja in strasti. Prepričani smo, da nismo mogli svojim zvestim čitateljem za novo leto bolj ustreči, kakor s to našo novo povestjo, ki jo bodo z velikim zanimanjem brali od začetka do konca.

Postal je spet hladnokrven, kakor je bil prej. Ali ni mar že dosti izkusil, da je moral vedeti, da je življenje en sam neprestan boj, in da človek ne sme izgubiti poguma, če hoče premagati ovire, ki se mu postavlja na pot? ... Močan mož odrine brez pomišljanja vse ovire, stre jih in zdrobi.

In Horvin si je — upravičeno — domišljal, da je močan.

Voz je zavil v manj obljudene ulice. Nekje je ura bila devet. Toda Ilona očividno ni ničesar čula. Njene misli so bile drugje.

Ciril bo morda ostal pri življenju. Ni še gotovo, da bo podlegel, kakor je pravkar rekel zdravnik. Drzna operacija ga utegne še rešiti... Zato je zdaj najvažnejše, da se ta operacija čim prej izvrši. Nič več ni mislila na osveto... na osveto, ki jo je bila tako dobro, tako rafinirano zasnovala... Ne, instinkt usmiljenja jo je premogel... In spet se je obrnila k Horvinu:

»Niste mi odgovorili, Emerik, na moje pravkaršnje besede... Ali sem preveč zahtevala od vaše dobrote, preveč od vaše plemenitosti?...«

In ker je Horvin skoraj užaljeno odkimal, je povzela:

»Ne, nisem, kaj ne, da ne? Nisem zaman apelirala na plemenita čustva vašega srca... O, prosim vas, pozabite vse, kar sem vam govorila... Mislite samo na svojo dolžnost... Časih je ta dolžnost junaštvo. Zaklinjam vas, ne glejte v tem človeku drugega kakor nekdanjega prijatelja, prijatelja, čigar življenje vam je dragoceno... čigar življenje vam je sveto...«

O, prosim vas, ne odlašajte in hitite k njemu! Izvršite brez odloga operacijo, ki je morda njegova edina rešitev. Izvršite jo, Emerik... brez zahrbtnih misli... brez obžalovanja... brez grenkobe... Izvršite jo, ker jo usoda od vas zahteva... ker je to morda največja naloga, ki jo življenje od vas zahteva. In recite si, če sem kedaj tega človeka ljubila, mi je danes, v tem trenutku, samo še tujec... Pojdite, Emerik, in storite svojo dolžnost!...«

Voz se je ustavil pred hotelom »Pri labudu«.

Deklica je še poslednjič vzkliknila:

»Hitite, Emerik! Dolžnost vas kliče!...«

Prijela je Horvina za roko:

»Jutri do svidenja... jutri zarana... In prinesite mi vesti. Pridite in povejte mi:

»Živ je... Živel bo... Rešil ga bom!«

In če se bom tega veselila, ne boste smeli biti ljubosumni. Moja ljubezen do njega je umrla... In prav zato... Razumite me... prav zato, ker je moja ljubezen do njega umrla, vas prosim za življenje tega človeka...«

»Storil bom svojo dolžnost,« je odgovoril Horvin.

Odprl je vrata in pomagal Iloni z voza. Nato je hotel še sam izstopiti. Toda deklica mu ni pustila:

»Ne... ne... niti minute ne smete zamuditi... Mislite na svoje poslanstvo... Do svidenja jutri zjutraj, prijatelj!...«

Zaprta je vrata. Horvin se je priklonil.

»Domov,« je velel izvoščku. Voz je obrnil in zdrdral.

Horvin je le še toliko utegnil, da je vrgel poslednji pogled na Ilono. Mračen in zlovesč pogled... In ko mu je deklica izginila izpred oči, je premišljal:

»Morda iskreno misli, toda moti se... Še zmerom ga ljubi... še zmerom ga ljubi...«

Komaj pol ure nato je bil dr. Horvin že na Posavju, kjer je stal sredi kostanjev, jesenov in javorjev sanatorij, ki ga je bil uredil z vso udobnostjo in po najnovejših zdravstvenih predpisih.

Zraven sanatorija je stala manjša hišica, kjer je kirurg stanoval.

Vso vožnjo od hotela »Pri labudu« do Posavja so se v njegovih možganih preganjale najbolj nasprotujoče si misli.

Ko se je ponudil, da izvede to operacijo, ki naj reši Milavca, je samo zasledoval načrt, ki ga je bil skoval v vsej naglici... Upal je, da se mu bo s tem načrtom posrečilo spraviti v svojo oblast ženo, ki jo ljubi... Kako?... To je bila njegova skrivnost... Toda preganjale so ga še druge misli. Kaj potem, če reši tega osovraženega moža? Ali ne bo izgubil Ilone in z njo bogastva, ki je po njem tako hrepenel?... Bogastva, ki naj mu pripomore uresničiti sanje njegove mladosti?

Celo se mu je nabralo v gube. Očividno se je vršil v njem ogorčen boj.

V sanatoriju so ga že pričakovali, zakaj komaj se je voz ustavil, so se vrtna vrata že odprla. V veži je stopil dr. Horvinu naproti njegov asistent.

»Malo prej so pripeljali nekega ranjenca, ne?« je vprašal kirurg.

»Da, gospod doktor... Ambulantni voz, ki ga je pripeljal, je pravkar odšel.«

»Ali ste dobili moje pismo?«

»Sem, gospod doktor.«

Asistent, še mlad mož bledega obraza z velikimi sinjimi očmi in resnim, a prijaznim obrazom, je nato dodal:

»Storili smo vse po vaših navodilih, gospod doktor, in spravili ranjenca v sobo številka 7.«

»Ali je še zmerom brez zavesti?«

»Še zmerom. Z največjo opreznostjo smo ga slekli. Moja tovariša mu pravkar izpirata kri z obraza... Ko sem zaslišal, da se je nek voz ustavil pred hišo, sem vam takoj odhitel naproti, da vam bom poročal.«

»V redu, gospod doktor.«

In po trenutku premišljevanja je dodal:

»Drugi obiskov nocoj ni bilo?«

»Ne, gospod doktor.«

Dr. Horvin je krenil po stopnicah in prišel v široko vežo. Ta veža je bila velika in široka; iz nje si prišel na široko stopnišče, z njega pa na solnčno verando, vso okrašeno s cveticami.

Vse je bilo svetlo, solnčno in mikavno v teh prostorih. Horvin je hotel tako imeti. Nobena stvar v tem sanatoriju ni spominjala bolečin... ne trpljenja... ne človeškega gorja... Povsod samo zelenje, slike, cvetlice. Povsod vedrost... povsod same tople barve in solnce...

Zdravnik je odložil površnik in klobuk, potem je pa poklical slugo:

»Ivan, prižite luč v malem salonu. Neka dama bo prišla — gospa Ljudmila Milavčeva — žena ranjenca, ki so ga malo prej pripeljali v sanatorij. Kadar pride, jo brez odloga privedite k meni.«

»Prosim, gospod doktor.«

Nato se je obrnil k asistentu:

»Vi, dr. Svetlič, pojdete v operacijsko sobo in pripravite vse potrebno za takojšnjo trepanacijo.«

»Prosim, V nekaj minutah bo vse pripravljeno.«

Šla sta po stopnicah in prispela na hodnik prvega nadstropja. Široka preproga ga je pokrivala, da se je udušil vsak korak. Pred nekimi vrati je dr. Horvin obstal. Na teh vratih je bila številka 7. Bila so samo priprta; kirurg jih je popolnoma odprl. Asistent je odšel, da izvrši kirurško navodila.

Soba, v katero je stopil dr. Horvin, je imela prav tako kakor veža in hodnik, električno razsvetljavo. Asistenti in strežniki so storili svojo dolžnost. Na postelji je ležal ranjenec; njegov obraz

je bil še zmerom nepremičen. Zavest se mu še vedno ni vrnila.

Zdaj je bil Cirilov obraz umit in strjena kri odstranjena. Glavo je imel obrnjeno na levo, tako da se je videla dolga rana na desnem sencu.

Toda njegov obraz vzlic temu ni izdajal strahot, ki se bero na nekaterih do smrti zadetih obrazih; črte so bile le malo izpremenjene in so ohranile vso lepoto. Dr. Horvin je to ugotovil na prvi pogled; v njegovih sivih očeh je zasijal še trši kovinski lesk.

Da... Ciril Milavec je bil res lep mož... Vitke in lepo rasle postave... eden izmed tistih moških, ki si ženske prvi mah osvoje. In Horvin je spričo njega še bolj občutil svojo manjvrednost... svojo okornost... V svesti si je bil, da ta mož mora ženskam zmešati pamet in zbuditi v njih trajno ljubezen. In še hujša ljubosumnost je stopila Horvinu v glavo.

Sklonil se je k ranjencu. Njegovi prsti so se rahlo doteknili robov rane. Pozorno si jo je ogledal. Na njegovem obrazu se ni pokazalo ne veselje ne nemir... Ostal je neprodiren.

Obrnil se je k asistentom:

»Samo trepanacija reši tega človeka, če ga sploh kaj na svetu more rešiti.«

Potem je odšel. Zavil je po stopnicah dol proti hišici, kjer je bilo njegovo stanovanje. Tam je stopil v mali salon, ki je bil po njegovih navodilih skromno razsvetljen z žarnico, obstrto z zeleno svilo. Salon je bil ves poln drobnih umetnij. V temnem kotu je stal velik divan.

Dr. Emerik Horvin je jel hoditi po sobi gor in dol. Videti je bil nervozen. Zdaj pa zdaj ga je stresel drget. In govoril je sam s seboj na glas:

»Saj ni mogoče, da ne bi prišla...«

Mislil je na Ljudmilo. Potem je stopil k oknu in z nervozno kretnjo odgrnil zaveso ter se zagledal v noč... Dolgo je tako stal ves zamišljen, z nabranimi obrvmi in spačenim obrazom.

»Kaj naj storim?« se je neprestano izpraševal.

Zdajci je potrkal. Bil je dr. Svetlič, asistent s sinjimi očmi, ki mu je prišel javit:

»Vse je pripravljeno za operacijo, gospod doktor.«

Horvin ga je odslovil:

»Ne mudi se še... Pokličite še dr. Ivanca in dr. Jezerška! Takoj pridem za vami...«

Preteklo je nadaljnjih deset minut. Horvin je postajal čedalje bolj nervozen in vznemirjen. Zdajci je prisluhnil. V nočno tihoto je udaril topot konjskih kopit in drdranje voza.

»Prišla je!« je zašepetal.

In s ciničnim smehom je zamrmral skrivnostne besede:

»Doktor, odločil si se! Najprej ljubezen, potem šele denar!«

Stopil je pod svetiljko in jo utrnil ter prižgal manjšo. V sobi že poprej ni bilo posebno svetlo, zdaj je bila pa skoraj mračna. Potem je odšel iz salona in zavil v svoj delovni kabinet. Zunaj je začul tesnoben ženski glas:

»Ali je tu sanatorij doktorja Horvina?«

»Da, gospa.«

»Prosim vas, sporočite gospodu doktorju, da želi žena dr. Milavca z njim govoriti.«

Sluga je odprl mrežasta vrata.

»Izvolite iti z menoj...«

Ljudmila se je obrnila k izvoščku:

»Ne vem, kako dolgo bom ostala tu. Prosim vas, počakajte me.«

Nato je šla s slugom čez vrt v hišo. Stopala je s klecajočimi nogami, z vročico v glavi... vročico nemira in tesnobe, ki je zadnji dve uri čedalje bolj naraščala.

Jzpolnitev

Življenska povest malega uradnika

Aktuarij mestnega davčnega urada Florijan Sternjen je zbolel. Resno zbolel. Prvič v dolgih letih svojega službovanja.

Tako vestnega človeka, kakor je bil Sternjen, še niso imeli v uradu. Točno ob osmih zjutraj je sedel za pisalno mizo in je delal točno do treh. Potem je šel domov, zmerom z akti v žepih, ki jih je hotel doma v miru preštudirati.

Prav tako kakor delo v uradu si je razporedil tudi svoj ostali čas: stalno partijo taroka v kavarni, godalni kvartet vsako sredo in soboto, kjer je sam igral drugo violino, in nedeljski počitek.

Kadar v uradu niso mogli najti katerega važnega akta, so se obrnili na gospoda Sternjena; on je s smrtno gotovostjo vedel, kje mora biti. Kadar so bili v zadregi glede kočljive vloge na višjo instanco, so vprašali njega. Če nihče v uradu ni vedel, kako je pred desetimi ali petnajstimi leti ministrstvo razsodilo kateri zamotan slučaj, so potrkali pri gospodu Sternjenu, pa so si prihranili dolgotrajno iskanje v zaprašenih arhivih; on je imel vse take stvari v glavi. Bil je tako rekoč duša urada, čeprav je pripadal nižji kategoriji; zato tudi ni imel kaj prida plače. Pohval in priznanj mu res ni manjkalo, toda od njih človek ni sit, kaj šele da bi si z njimi privoščil spodoben dopust.

Vsakoletna remuneracija, ki so jo uradniki dobili v začetku poletja, je komaj zadoščala, da je poplačal dolgove, ki so se mu nabrali med letom.

Če si ga videl, kako je šel po cesti, suh in droban in sklonjen naprej,

zmerom z aktovko pod pazduho, z ostrimi naočniki pred kratkovidnimi očmi, s ponošeno obleko in kronično izhojenimi petami, bi ga prej imel za vtelešeno bedo kakor pa za uradnika. Vsakdo, kdor ga je takega videl, bi prisegel, da za tem nagubanim čelom ni prostora za druge misli kakor o dolgih vrstah števil, eksekucijah, taroku, kvečjemu še za teme iz Haydnovih ali Mozartovih kvartetov.

Vsi njegovi tovariši, tudi nižji od njega, so imeli kakšno veselje. Ta je strastno zbiral znamke, oni je bil predsednik pevskega krožka, tretji je neprestano pripovedoval o galantnih dogodkih, o katerih njegovi tovariši nikoli niso vedeli, koliko je v njih resnice in koliko domišljije.

Samo pri Sternjenu niso vedeli za nič takega.

In vendar je tlel v duši tega resnega moža ogenj, ki ga je plaho skrival pred svetom kakor dragocen zaklad.

Ta ogenj ga je žgal že od zgodnje mladosti; bolešno hrepenenje je to bilo, ki z leti ni popustilo, kakor se to po navadi zgodi; ogenj v njem je postajal vse bolj in bolj vroč in dušeč.

Bilo je nejasno kopnenje, da bi nekoč doživel kaj nenavadnega; da ne bi sklenil tega bornega življenja, ne da bi poprej srečal nečesa, kar bi bilo drugačno, večje in lepše od tega, kar je dan za dnem doživljal, drugačno od večnega krogotoka službe, kosila in večerje, spanja in kvarta, nekaj, kar bi njegovo življenje šele napravilo vredno življenja.

In zdaj je ležal doma nevarno bolan.

Ni čuda, da se je zdaj, ko je bil ves ljubi božji dan sam s svojimi mislimi, to stanje stopnjevalo do neznanosti, tem bolj, ker ga je tresla huda mrzlota.

In mrzlota je rasla...

Nekega jutra, ob uri, ko je navadno prišel zdravnik, je zazvonilo kakor zmerom. Iz predsobe je zaslišal drsajoče korake gospodinje, ko je šla odpirat; toda v njegovo brezmejno začudenje ni vstopil zdravnik, temveč neka dama, lepa ko solnčna pomlad in elegantna kakor princesa.

S svojimi pojemajočimi močmi se je skušal vzravnati na zglavju, toda preden je utegnil izpregovoriti besedico, se je dama sklonila k njemu, ga nežno pogladila po laseh in mu rekla:

»Florijan! Kaj me nič več ne poznaš? Ali me pa nočeš poznati?

Dan za dnem, leto za letom čakam pri oknu in gledam, ko greš v pisarno in se vračaš iz nje. In vsak dan mi srce hitreje udari, kadar te od daleč zagledam, in vsak dan se iznova razžalostim, ko vidim, kako greš mimo, ne da bi me pogledal. Ali mar nisi čutil mojih vročih pogledov? O, vem, čutil si jih in samo iz zaničevanja do mene nisi hotel nanje odgovoriti, ker sem drugega vzela, bogatega Goldschmida z Glavnega trga, in ne tebe, ki sem te ljubila od mladih let! Iz zdaj, ko te že dneve in tedne nič več ne vidim, je moje srce razboleno in moje življenje prazno in pusto. Toda danes nisem mogla več udušiti svojega kopnenja in sem prihitela k tebi. Glej, dragi, na kolena se spustim pred teboj in te prosim: Ne zaničuj me! Zakaj, ni ga nesreč-

Suha Amerika postane mokra

nejšega bitja na širnem svetu od mene — že tisočkrat me je usoda kaznovala, da nisem takrat poslušala glasu svojega srca, nego lesk zlata! Odpusti mi in ne zaničuj me več! Poslej hočem zmerom ostati pri tebi, za deklo ti bom, če me drugače ne maraš — samo ne podi me od sebe!

Florijan se je blaženo nasmehnil, ko je videl, kako kleči lepa in ponosna žena pred njim in joka.

Čutil je, kako ga bolezen popušča, in mahoma je bil močan, zdrav in mlad.

Vzdignil je damo k sebi in jo stisnil na prsi:

»Saj sem vedel, da boš prišla, draga! Čakal sem, potrpežljivo čakal, do danes. Da bi te zaničeval — kako bi to mogel! Saj takrat nisi mogla drugače... Sama veš in čutiš: tudi jaz sem te ljubil leta in leta, samo upal se nisem dvigniti svojih oči k tvoje-mu lesku. In zdaj si prišla! Zdaj boš ostala pri meni do konca dni! Srečna hočeva biti, kakor še nikoli noben človek ni bil srečen... Pridi, ljubljena, ven pojdeva iz tega mesta, kjer sva toliko trpela, proč od tod v lepše kraje, v solnčnejše dežele!«

V tesnem objemu sta počasi odšla iz sobe; tako lagotno in veselo jima je bilo pri duši kakor še nikoli v življenju.

Peljal jo je dol po stopnicah, tam je že čakal krasen avto, in šofer v obšiti livreji jima je odprl in se globoko priklonil pred njima.

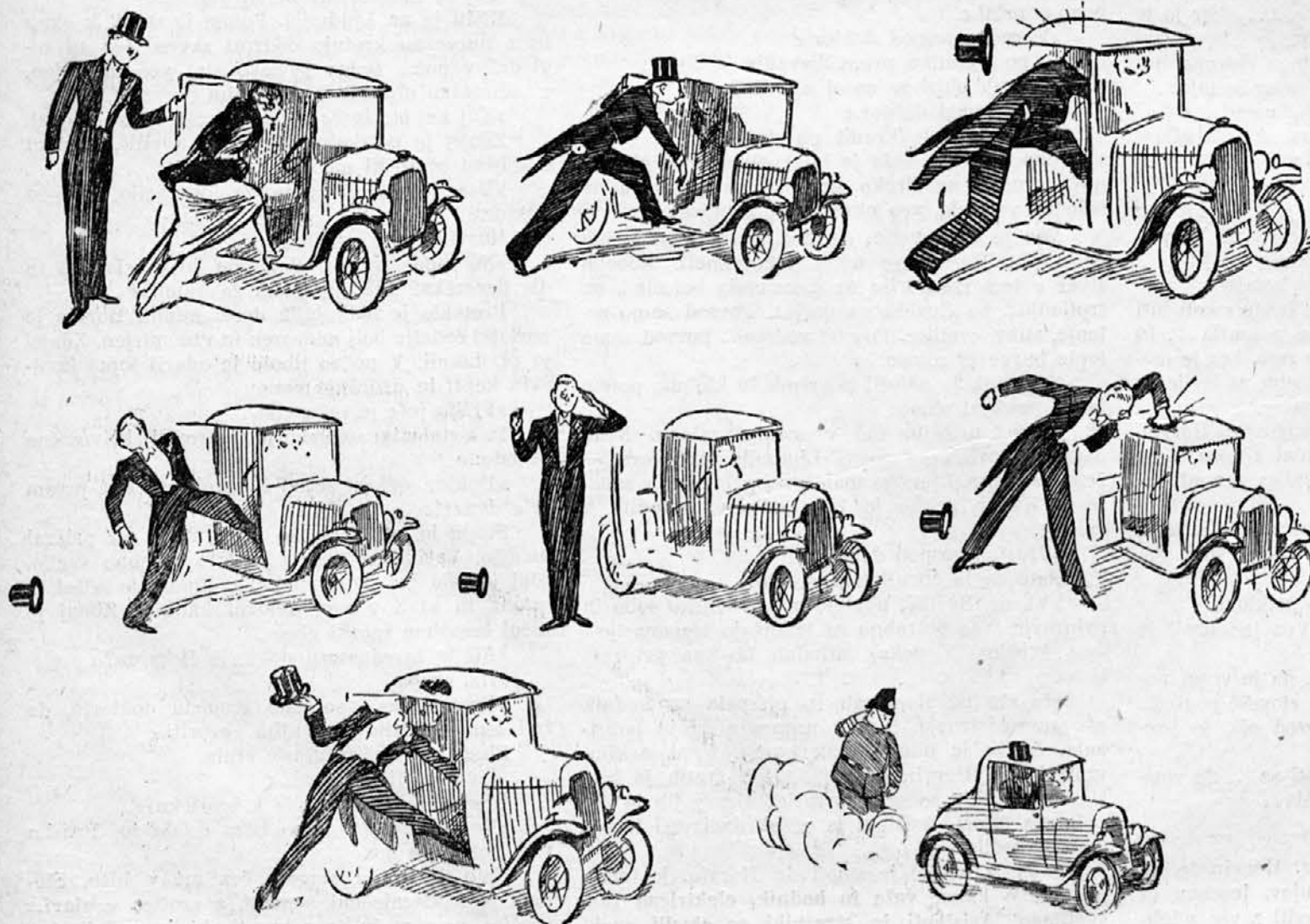
Stopila sta v avto in Florijan Sternjen je po dolgih, dolgih letih naposled doživel izpolnitev svojih sanj...

Ko je zdravnik ob običajni uri pozvonil na siromašnem stanovanju davčnega aktuarja in mu je gospodinja odprla, si je brisala s predpasnikom solze iz oči:

»Prestal je, gospod doktor! Brez smrtnega boja, čisto rahlo je izdihnil. Le pogledjte ga, kako mirno leži!«

Zdravnik je odgrnil mrliški prt, ki ga je starka razprostrla čez mrliča: Florijan Sternjen je ležal tam, mrtev, toda v očeh mu je sijal tisti blaženi smehljaj, ki je dan samo spečim otrokom in odraslim ljudem v trenutkih največje sreče,

Če je avto prenizek

MOST VZDIHOV

64. nadaljevanje

ZGODOVINSKI ROMAN NAPISAL MICHEL ZEVACO

»Pet minut.«
»In ste ga spoznali?«
»Ne, Visokost.«
»Torej tudi ne veste, koga ste vozili?«
»Nekega potnika, to je vse, kar vem.«
Roland je izprevidel, da mu je čolnar vse povedal, kar je vedel, in da ne bo spravil nobene besede več iz njega.

Obrnil se je k čolnarju, ki je prepeljal njega in Scalabrina.

»Ali imaš potrebščine za pisanje?«

Mož je skočil v svoj čoln, pomignil Rolandu, naj gre z njim, vzel svetiljko s prednjega dela čolna in stopil pod šotor. Tamkaj je odprl omario pod klopjo: v njej so bile dve ali tri steklenice vina, kruh, nekaj slanih rib in naposled pisalne potrebščine.

Roland je sedel in začel pisati, čolnar mu je pa svetil z lučjo. Ko je končal, je Roland zgenil papir. Zdajci se je spomnil, da nima pri sebi ne pečatnika ne voska.

»Ali znaš čitati?« je zdajci vprašal čolnarja in mu pomolil pismo pred oči, zraven ga je pa ostro opazoval.

Mož je odkimal.

»Pa daj prebrati kateremu svojih ljudi.«

»Tudi onadva ne znata brati, Visokost.«

Roland se je oddehnil. Zdaj je vedel, da sme čolnarju zaupati pismo, ne da bi ga le-ta prebral.

»Stvar je namreč ta,« je dejal, »da nimam pri sebi obljubljenih sto srebrnikov in da se zdaj ne vrnem v Benetke.«

Čolnar bi mu bil lahko odgovoril, da se mu je zdelo, kakor bi bil slišal žvenket zlata za Rolandovim pasom, ko je ponudil njegovemu tovarišu zlatnik...

Toda ta čolnar ni bil neumen, in si je dejal, da potnik, ki je zmožen dati zlatnik samo za kratek in nepomemben odgovor, ne more biti zmožen, da bi prelomil besedo zaradi njegovih sto srebrnikov.

»Zaupam vam,« je samo preprosto odgovoril. »Plačali me boste, ko se vrnete.«

»Ne, tole pismo vsebuje nalog za izplačilo ne samo sto srebrnikov nego sto in dvajset. Zato sem hotel, da bi ga prebral.«

»Toliko je, kakor bi ga bil prebral, ko mi je vaša Visokost to povedala.«

Roland je zamišljeno prikimal. Toda takrat mu je nova sumnja šinila v možgane.

»Če ne znaš brati,« je dejal in iznova premeril gondoljerja, »najbrže tudi pisati ne znaš?«

»Res je, Visokost,« se je nasmehnil vrli čolnar.

»A kako potem, da imaš pisalne potrebščine v svojem čolnu?«

»Čisto enostavno, Visokost. Gotovo ste videli, na katerem koncu nabrežja je zasidran moj čoln?«

»Denimo, da nisem videl.«

»Če je tako, naj vam povem, da je moje mesto komaj dva koraka od Aretinove palače.«

Roland je vztrepetal in njegov pogled se je še ostreje zapičil v čolnarjev obraz — obraz, ki je bil v ostalem videti iskren in odkrit.

»Nu, in?« je vprašal. »Kaj naj bo to z Aretinovo palačo?...«

»Vaša Visokost pesnika morda ne pozna. Jaz ga pa!...«

»Nu, in?«

»Aretino se le malo vozi s svojo gondolo, in zato si dostikrat mojo izbere za izprehode.«

»Aha!«

»Ko se je to prvič zgodilo, me je nepričakovano prosil za pero, črnilo in papir. Bila sva ravno na Lidu, in ker mu nisem mogel postreči, je začel preklinjati kakor pravi pogan, in kričati, da sem jaz kriv, če izgubi sijajno inspiracijo, in da bo po moji krivdi prišel ob najmanj tisoč srebrnikov. In še to je dodal, če bi se kdaj to zgodilo, da mi odreže obe ušesi. Od

tistih dob imam zmerom pri sebi pisalne potrebščine zraven steklenice vina, in če hočem biti čisto odkrit, moram reči, da se gospod Aretino enako poslužuje tega kakor onega.«

Pri drugi priliki bi se bil Roland nemara nasmehnil naivnemu pripovedovanju vrlega čolnarja.

»Lepo,« je dejal. »Tu imaš pismo. Kaj je v njem, veš, in kolikšnega pomena je zate, tudi.«

»Nič naj vas ne skrbi, da bi ga izgubil... in še manj, da bi ga prebral. Vidite, Visokost, tudi če bi znal brati kakor sam škof (čolnar ni opazil, kako je neznanec nenadno prebledel), tudi tedaj bi bili lahko popolnoma brez skrbi.«

»Vidim, da si vrl človek.«

»O, ne. Obljubili ste mi sto srebrnikov za prevoz... in za tisto, kar sem vam v Benetkah povedal; obljubili ste mi jih zdaj še dvajset, da pismo zvesto oddam na pravi naslov — to je vse.«

»Ne samo da si poštenjak, tudi duhá ti ne manjka. Midva se bova še srečala, prijatelj. Zdaj pa brez odloga odrini in sam oddaj pismo tistemu, ki mu je namenjeno, in sicer še pred zoro.«

»Komu naj ga izročim?«

»Pietru Aretinu. Poznaš ga; zato je pomota izključena.«

»Še preden se zdani, bo v Aretinovi rokah.«

»In pesnik ti bo izplačal sto in dvajset srebrnikov,« je še dodal Roland in skočil na suho. Čolnar se je takoj začel pripravljati na odhod in kmalu nato je čoln, ki je bil Rolanda pripeljal, izginil v noč.

Drugega čolnarja, tistega, ki je bil prepeljal Bemba, je Roland zadržal za kake pol ure in ga izpraševal vse mogoče stvari; toda tudi ta čolnar ni bil neumen in je naposled Rolandu odkrito dejal:

»Visokost, dali ste mi zlatnik za eno samo besedo; če mi daste še drugega, se vam zakolnem pri Kristu in svetem Marku, da ne odplujem od tod, dokler ne napoči dan.«

Roland mu jih je dal dva in se pomirjen obrnil k Scalabrinu, ki je ves ta prizor opazoval z mračno nebriznostjo.

Prijel ga je za roko in moža sta izginila po cesti v Padovo.

Kaj je bilo v pismu ki ga je napisal Roland? Kakšna navodila, kakšna priporočila in ukazi so bili v njem? Kmalu bomo izvedeli.

V Padovi je Roland našel sled za Bombom. Napravil je natanko tako kakor kardinal; to se pravi, kupil je spodobno viteško opravo zase in za svojega tovariša in brez odloga nadaljeval potovanje.

Od Padove do Ferrare, od Ferrare do Bologne je sledil beguncu, ne da bi bil izgubil kaj terena — razen če izvezamemo čas, ki ga je porabil za izpraševanje in iskanje sledu, kadar ga je nenadno izgubil.

Prišel je v Firenzuolo dve uri za Bombom, in ker je bila gostilna, kjer se je bil ustavil,

edina v vsej vasi, je bil gotov, da bo tam dobil vse podatke, ki jih je potreboval.

Sedeč pri skromni večerji je izpraševal gostilničarja o tem in onem. In že pri prvih besedah je vedel, da mora biti tudi Bembo v tej krčmi.

Naglo je šinil z očmi k Scalabrinu, kakor češ:

»Bodi pripravljen! Imava ga!«

Potovanje, napor dolge ježe, mnogotere zapreke, ki so jima tolikokrat vstale na poti in ki jih nismo hoteli podrobno popisati, da ne utrudimo bralčeve potrpežljivosti — vse to je pustilo svoj vtis na Scalabrina.

To se pravi, čeprav ni bila njegova bolelost nič manjša kakor prvi dan, se je vsaj malo raztresel, ker je moral neprestano misliti na predmet tega razburljivega zasledovanja.

Objekoval je Bianco, toda mislil je na Bembo.

Sovrašstvo je jelo izpodrivati bolelost.

In ko je naposled iz razgovora med gostilničarjem in Rolandom izprevidel, da ima moralca svoje hčere tako rekoč v rokah, se mu je izvil globok vzdih. Ni ga več strpelo na stolu. Vstal je.

Roland ga je s pogledom pomiril. Ko je povečerjal, se je obrnil h krčmarju:

»Moj tovariš in jaz ne marava, da bi naju ponoči kdo motil. Nekateri potniki, kakor veste, radi delajo trušč. Vitez, ki je prišel pred nama...«

»O, ta gospod je zelo miren, lahko se zanesete.«

»Že mogoče; vzlíc temu bi vas prosil, da nama daste tako sobo, da bo daleč od njegove. Kje spi on?«

»Tule!« je rekel gostilničar in pridušil glas. Pokazal je na neka vrata, ki so držala iz obednice.

Rolanda je stresel nagel drget; to je bilo pri njem zmerom znamenje srda ali pa nemira.

Nameraval je bil počakati, da leže krčmar spat, nato bi pa vdrl v Bembovo sobo.

Toda ko mu je krčmar pokazal vrata, je vedel tisti mah: izključeno je bilo, da ju Bembo ne bi bil čul.

Vstal je, pomignil Scalabrinu in dejal krčmarju:

»Prav za prav moram še ta trenutek govoriti s tem vitezem; potrkajte na njegova vrata.«

»Visokost... to...« je zajecjal krčmar ves osupel.

Toda Scalabrino mu ni dal dogovoriti; zgrabil ga je za laket in ga potegnil pred vrata. Prestrašeni krčmar je ubogal in potrkal.

Nihče ni odgovoril.

»Vdri!« je velel Roland.

»Počakajte!« je kriknil krčmar, »saj lahko pridemo v sobo, ne da bi vrata poškodovali. Pojdite z menoj!«

Roland je pomignil Scalabrinu, naj ostane na straži, sam pa je šel za krčmarjem, ki ga je vedel na dvoriščno stran.

Prvo kar je krčmar zagledal, je bilo odprto okno v Bembovi sobi; krčmar se je zagnal v vrata.

»Ušel!« je zaječal. »Pobegnil in nič plačal!...«

Toda takoj si je dejal, da bi bil moral slišati škripanje dvoriščnih vrat. Stekel je k hlevu; pogled na konja in opremo je še tisti trenutek izpremenil njegov obup v zmagoslavje.

Roland je šel korak za korakom za njim. Razumel je Bembovo početje. Očividno ga je bil kardinal spoznal po glasu in jadrno pobegnil. Zamišljeno se je vrnil v obednico.

»Nu?« je vprašal Scalabrina.

»Zbežal je... peš.«

»Brž za njim! Imava ga!«

»Ni treba. Njegov beg iz Benetk v Firenzuolo mi govori s tako gotovostjo, kakor bi mi bil sam izdal, kam je namenjen. V Rim! Drugam

8. marca

je zadnji dan
za obnovo naročnine,
če hočete imeti pravico do
tekmovanja
za naše nagrade

sploh ne more iti. Kaj zdaj misli? Peš pojde čez Apenine v Firenco in potem čez Sierro v rimsko Kampanjo. Našla ga bova torej bodisi v Firenci, bodisi v Sierri, ali pa v Rimu.

»Zakaj ga ne bi prišla še noč?« je dejal orjak, ki mu je glas drhtel.

»Ker ravno premišljam, ali ne bi bilo bolje, da ga poiščeva v Rimu. Ne vem, morda se motim, toda zdi se mi, da ni samo Bembo pobegnil iz Benetk. Kmalu bova več vedela...«

Scalabrino je sklonil glavo v znamenje neomajnega zaupanja.

Prenočila sta torej v Firenzuoli, drugi dan sta pa prekoračila Apenine; kmalu sta bila v Firenci in potem v Sierri. Pustila sta za seboj Bracciansko jezero in naposled prispela v gostilno »Pri razpotju«. To je bilo na večer enajstega dne njunega potovanja.

V gostilni »Pri razpotju« je Roland vedel, da je Bembo komaj še četrt ure pred njima.

Še tisti večer ob devetih sta bila v Rimu...

»Gospodar,« je dejal Scalabrino, ko sta se nastanila v skromnem prenočišču, »ali veste, da je kardinal zločinec, kakršnih je malo na svetu?«

Roland je vprašujoč pogledal svojega orjaškega prijatelja, ki je rekel te besede s čudnim naglasom.

»Ali veste,« je povzel Scalabrino, »da je vreden take strašne kazni, kakor pravijo, da si jih je izmislil za zavržence neki pesnik, ki ga imenujejo Dante?«

Roland se je nasmehnil. To pot je razumel, kam meri njegov tovariš. Prekrižal je roke in se naslonil na zid ter sklonil svojo lepo glavo na prsi. Zdelo se je, kakor da ga posluša z napeto pozornostjo.

Toda v tem je gluho šepetal sam pri sebi z glasom, ki bi stresel Scalabrino, če bi ga bil čul:

»Še Dante sam bi se zgrozil pred kaznijo, ki sem mu jo namenil! O, Dante, božanski pesnik, daj, da ti bom to pot enak, daj, da te prekosim...«

Scalabrino je hodil z velikimi koraki po sobi sem in tja. Od časa do časa mu je ihtenje streslo telo v krčevitem drgetu, potem je pa onemoglo zarenčal. In ko je izpregovoril, je bil njegov glas strašen.

»Ali veste,« je rekel, vihteč svoje ogromne pesti, med tem ko so se mu oči zalile s krvjo, »ali veste, da je ta človek glavni krivec, da so vašemu očetu iztekli oči in mu vzeli razum?«

Roland ni odgovoril.

Toda telo mu je stresel mrzličen drget.

»Ali veste, da je potem, ko je postal krvnik vašega očeta, poglaval vašo mater v najstrašnejšo smrt, v smrt od bede in lakote... in da mu to še ni bilo zadosti, in je hotel umoriti še vas... Ali veste?«

Scalabrino je mehnično prijel bronast svečnik, ki je stal na kaminu, in njegovi prsti so se krčevito zasekali v kovino... svečnik se je skrivil kakor vosek.

»Ali veste, da ste zaradi njega pretrpeli in prejkali in preihiteli na dnu beneških ječ vse, kar more človek pretrpeti, prejkati in preihiteti?«

Velikan ni gledal Rolanda. Govoril je, da govori. Dušilo ga je in pene so mu silile na usta. Roland se je zdel kakor da ga ne sliši.

»Ali veste, da mi je ugrabil hčer,« je povzel Scalabrino, »ali veste, da jo je gonil kakor žene tiger gazelo, in da je ta otrok, ta hči in plemeniti otrok, ki bi en sam njegov pogled razorožil krvnika, da je ta otrok moja hči, gospodar, moja hči, moja kri, moje življenje...«

Orjak je padel na stol kakor posekan. Z obema rokama se je prijel za glavo in zaihtel.

Roland je stopil k njemu in mu položil roko na ramo.

Scalabrino je dvignil glavo.

»Dogovori!« je mrzlo dejal Roland.

»Toda sem vam hotel reči: da sem tega človeka, morileca vašega očeta, morileca vaše matere, morileca moje hčere, da sem ga jaz obsodil! In še nočoj ga bom s tema svojima rokama...«

»Ne!« je presekala Roland.

»Ne?« je zaškrtal Scalabrino z gluhim odporom. »Kaj hočete reči?«

V 24 URAH

barva, plisira in kemično čisti obleke, klobuke itd. Skrobi in svetločila srajce, ovratnike, zapestnice i. t. d. Pere, suši, monga in tika domače perilo

tovarna JOS. REICH
L J U B L J A N A

»Da človek, ki o njem govoriš, ne sme samo umreti; da je treba za to pošastno bitje tudi pošastne kazni...«

»In ta kazen?« je zahlipal Scalabrino.

Rolanda je spet izpreletel leden usmev. To pot ga je Scalabrino videl. In ob pogledu na ta usmev so se mu naježili lasje.

Omahnili je na stol.

»Počakaj me tu,« je nato dejal Roland. »Čez eno uro ali dve se vrnem. Ti pa med tem poišči čvrst voz in ga pripravi za odhod, trden voz, razumeš, z dvema močnim konjema.«

Scalabrino je prikimal v znamenje, da bo storil, kakor mu je zapovedano. In Roland se je zavil v svoj plašč in zapustil krčmo.

XVII

»Digna tanto nomine...«

Roland je poznal Rim; saj je bil mesec dni tu, ko mu je Svet desetorice poveril poslanstvo pri papežu.

Kako dolgo je že od tistih dob!

Zdelo se mu je, da je minila cela večnost od tistih srečnih časov, ko je šel v cvetu mladosti na to potovanje, in se potem udeležil svečanosti v Imperijini palači. Pa vendar je tega komaj devet let!

In na tej zabavi ga je slavna kurtizana prvič videla!

Na tej zabavi se je bila zaljubila vanj v tako blazni strasti, da je še zločina ni bilo strah!...

Proti tej palači je Roland nameril koraka.

Ko je stopal po temačni stranski ulici, je srečal tri mlade gospode ki so se bučno smejali. Pred njimi so šli njihovi lakeji s prižganimi plamenicami.

Vsi trije so bili v slavnostni obleki.

Roland je stopil k njim, jih vljudno pozdravil in dejal:

»Oprostite gospodje, radovednost tujeu, ki potuje za zabavo in pouk. Ali je res, da se je v Rim vrnila neka ženska, ki slovi po lepoti in ji je ime Imperija?«

»Imperija veličastna! Imperija slavna! Imperija božanska!« je vzkliknil najmlajši iz trojice, ki je bil videti nekoliko vinjen. »Saj se o čem drugem v Rimu sploh ne govori! Od kod pa prihajate gospod?«

»Torej je Imperija res v Rimu?«

»Tako gotovo, kakor gotovo gremo zdajle na njeno zabavo!«

»Okrutnica se je vrnila pred štirimi dnevi.«

»Po dolgih letih svoje odsotnosti. Rim je mrknul, ko je šla. Rim spet vstaja v stari sijaj, kar se je vrnila.«

Ti vzkliki so se čuli vsi vprek.

»Hvala, gospodje,« je odvrnil Roland in se poslovil.

Skupina je nadaljevala svojo pot. Toda najmlajši se je nenadno med smehom obrnil in vprašal:

»Ali ste nemara tudi vi, neznani gospod, zaljubljeni v božansko Imperijo?...«

»Mogoče!« je odgovoril Roland tako mirno in leđeno, da je vsem trem zamrl smeh.

Skupina je nemo izginila, Roland je pa počasi nadaljeval svojo pot v temo.

Blizu mosta štirih glav je prišel v ulico, ki je bila razsvetljena v jarki luči. Roland je zagledal vse polno voz, nosilnic, lakejev in beračev — znamenje da mora biti v bližini veselica.

Zagledal je palačo, katere pročelje je bilo v samih lučih.

Ta palača je bila Imperijina, palača kurtizane, ki je prišla štiri dni pred Bombom v Rim in je zdaj pripravljala veliko zabavo.

Roland se je prerinil skozi množico ljudi.

Deset minut nato je bil v palači.

Kaj je tam počel? Kakšen načrt mu je šel po glavi? Ali se je pomešal v množico patri-

cijev? Ali je šel gledat Imperijo, ki je bila še lepša, še zmagoslavnejša kakor v Benetkah?...

Čez eno uro je zapustil palačo, ne da bi ga bil kdo ustavil, in se z vso naglico vrnil v krčmo, kjer je bil pustil Scalabrino.

Takrat je bilo malo več kakor pol dvanajstih.

Roland je našel Scalabrino na ulici pred prenočiščem, ki je bilo že zdavnaj zaprto.

»Voz?« je vprašal.

Scalabrino je pokazal s prstom na temno gmoto ob zidu. Roland je stopil bliže, pregledal konje in se prepričal, da so zakloni na vozu v redu.

»Dobro! Prav dobro!« je zarenčal.

»Da!« je ravno tako renčaje pritrdil Scalabrino, »gledal sem, da bo vse v redu.«

»Vozil boš ti,« je nadaljeval Roland.

»Da. Kam?«

»Po isti poti, ki sva po njej prišla. Zdaj pa pojdi z menoj.«

Scalabrino je zgrabil enga izmed konj za uzdo, in voz se je premaknil. Moža sta korakala peš zraven njega.

Roland je zavil proti mostu štirih glav.

Moža nista spregovorila besedice.

Dvajset korakov od Imperijine palače je Roland zavil v stransko uličico na levo in potem še enkrat na levo.

Naposled se je ustavil.

Tako je prišel na dvoriščno stran palače.

Ulica je bila temna, tako temna, da so se v svitu zvezd komaj razločili nejasni obris hiš.

Iz palače so prihajali bučni glasovi veselih ljudi.

Roland se je bil ustavil pred nizkimi vrati. V senci teh vrat je čakal neki mož.

»Ali se nisi premislil?«

»Ne, Visokost,« je odgovoril možak. »Za vsoto, ki sva se zanjo zgovorila.«

»Tisoč zlatnikov, ki jih dobiš...«

»V Benetkah, Visokost, kakor ste rekli.«

»Prav. Pokazal mi boš pot, potem se pa vrneš, da popaziš na voz in na konja.«

»Pojdite za menoj,« je dejal možak.

Bil je eden izmed Imperijinih lakejev.

Šel je naprej po zelo strmih stopnicah, Roland in Scalabrino pa za njim. Potem je zavil na hodnik, krenil spet dol po ozkih stopnicah in se naposled ustavil v neki sobi. V njej je brlela plamenica.

V tej sobi so bila tri vrata.

»Tale,« je dejal lakej, »drže v sobo signore; tamle je pa salon.«

Pokazal je najprej na vrata na levi in potem na desni. Skozi srednja so pa vstopili.

»Ali boste znali nazaj?« je vprašal nato.

»Bodi brez skrbi. Zdaj pa pojdi na svoje mesto k vozu.«

Lakej je izginil.

Roland je utrnil plamenico.

Tako sta ostala v popolni temi.

Na njuni levici je vladala popolna tišina.

Z desne pa so prihajali zvoki godbe, govorjenje in smeh.

Toda počasi so tudi ti glasovi utihnili.

Roland je spoznal glas Imperije, ki se je poslavljala od gostov.

Potem je zavladala tišina.

Scalabrino je prijel Rolanda za roko. Roland mu je odgovoril s stiskom. To je pomenilo neizgovorjeno vprašanje in odgovor:

»Ali je že prišel čas?...«

»Počakaj!...«

Zdajci je Scalabrino zaslišal dva glasova. Spoznal ju je tisti mah in mrzel pot mu je stopil na čelo.

Ta dva glasova sta bila Bembov in Imperijin.

Glas Imperije, ki jo je bil vrgel v kanal!

»O!« je zajeceljal, »strahove slišim!«

»Kaj ti je?« je vprašal Roland tiho ko dih.

»Ta glas, gospodar!...«

»To je Imperijin glas. Mislil si, da si jo utopil... Zmotil si se, to je vse...«

»O, gospodar!... To so strašne sanje!...«

»Imperija je, ti rečem, Imperija, ki je vrgla svojo hčer... tvojo hčer, Bembo v roke... kaj ječiš?...«

Ste že imeli hripo?

Piše dr. med. Leo Bonnin iz Berlina

Menda je malo stvari, ki bi bile v zadnjih mesecih važnejše in so še zmeraj, kakor epidemija hripe, ki se — ko je malo prenehala — spet pojavlja. Neveščaku je uganka, zakaj se loti enega, drugemu, ki živi v prav enakih okoliščinah, pa prizanesi. To se da razlagati le tako, da za obolenje ne zadošča samo bolezenska kal, temveč mora biti telesno tkivo zanjo sprejemljivo, kar pa na srečo zmeraj ni. Če bi temu ne bilo tako, bi za vsako kužno boleznijo oboleli vsi ljudje. Kakor nam je nejasna sprejemljivost za bolezen, prav tako nam je, kljub znanstvenim raziskavanjem, nepoznan povzročitelj hripe. Mnogi sicer zatrjujejo, da je bolezenska kal hripe enaka bacilu influence, ki ga je l. 1892 odkril Pfeiffer. Nešteta temeljita in skrbna bakteriološka raziskovanja izločkov na hripni obolenih ne morejo dokazati Pfeifferjevega bacila influence in se ne da trditi, da bi bili influenza in hripa isti bolezn.

Pojavi hripe so menda vsem znani. Nenadoma nas napade lahka mrzlica, glava postane težka in v

prsih začutimo bolečine. Kaj kmalu se oglasita kašelj in nahod. Na prvi pogled se zdi navaden prehlad. Porast telesne temperature je različna; časih se pojavi hkratu z obolenjem visoka vročina, ki kmalu poneha, časih se pa temperatura komaj dvigne. Prav taka komaj zvišana temperatura se ponavadi drži bolnika cele tedne, in zdravniki so ugotovili, da so pri teh posledice hripe dolgotrajnejše. Morda se pri onih, ki imajo visoko vročino, hitreje tvorijo odporne snovi, ki bolezenske kalni uničijo in s tem pospešijo ozdravljenje. Pri različnih epidemijah hripe niso zmeraj isti organi prizadeti. Časih je sedež bolezni v žlezah, časih v dihalnih organih, časih v srednjem ušesu; v drugih letnih časih se pojavi hripa z bolečinami v želodcu ali v črevesju.

O epidemiji lahko govorimo šele takrat, če se množe isti bolezenski pojavi hkratu pri več bolnikih. Precej jasno nam je dandanes, da se širi bolezen po direktni okužitvi. Bolezen se prenaša od že okuženega na majhnih sluznih drobcih pri kašljanju ali vsekavanju. V vlakih,

avtobusih in tramvaju je ta način okužitve posebno pogost. Priporočljivo je torej, da se v času, ko hripa razsaja, po možnosti ogibamo prilike priti osebno v zaprtem prostoru z več ljudmi v dotiko. Saj se da tudi s predčasno razkužitvijo ust in grla marsikaj preprečiti, ker leta prva sprejmeta bolezenske klice.

Mnogo se govori o najraznovrstnejših posledicah hripe. Pred leti je večina bolnikov obolela naknadno na pljučnem vnetju. Pri poslednjih epidemijah se hvala Bogu ta nevarna komplikacija ne ponavlja več tako pogosto, kar je tem razveseljivejše, če pomislimo, da je po mnogih statistikah znašala umrljivost pri pljučnem vnetju po hripni osem do deset odstotkov. Sicer opažamo, da se v že omenjenih primerih neznatne temperature ko bolnik ne gre v posteljo, pojavijo po navadi dolgotrajne motnje na srcu. Ta posledica je razumljiva, ker se pomnoži pri hripni, kakor pri vsaki nalezljivi bolezni, prenavljanje v telesu in mora zaradi tega srce kot regulator krvnega obtoka opravljati dvojno delo. Iz zdravniškega vidika se da samo to svetovati, naj leže bolnik pri prvih znakih obolenja za hripo za dva do tri dni v posteljo.

Manj znan je drugačen pojav bolezni, ki pa vendar ni redek. Zgodí se, da se začne bolniku, ki je šele v prvem stadiju obolenosti, z bolečinami kolcatí, oziroma ga skeleči dražljaji silijo venomer k požiranju, kar utegne trajati več dni; šele po daljši uporabi primernih zdravil izginejo ti neprijetni dražljaji. Naknadno se pojavijo še vsi ostali znaki hripe; to nam je dokaz, da je dražljivo požiranje posledica delovanja hripnih strupov na prepono. Dražljaje povzročajo kratki krči v preponi.

S tem kratkim opisom sem pokazal, na kako različne načine se utegne hripa pojaviti. Zaradi tega pa nikar vsakega nedolžnega prehlada ne imejte za hripo! Tako diagnozo je mogoče postaviti šele, če se slični bolezenski pojavi množe v istem kraju in ob istem času. Zanimivo je tudi, da ni hripa bolezen, ki bi imela rodovitna tla samo po zimi, saj je najnevarnejša epidemija hripe (leta 1918) dosegla vrhunec prav poleti.

H koncu še kratek zgodovinski pregled, ki nam objasni, da so hripni slična obolenja v Evropi že več sto let znana. Prva epidemija, o kateri imamo natančnejše zapiske, se je razširila leta 1510 z otoka Malte. V letih 1557 in 1580 je zajel sličen bolezenski val vso Azijo, Evropo in Afriko. V Nemčiji je ta bolezen naj-

huje razsajala v drugi polovici osemnajstega stoletja. Do leta 1889 je imelo človeštvo mir pred hripo. Od leta 1918 dalje se pa pojavlja hripa redno vsaki dve ali tri leta. Hripa je živo nasprotje drugim kužnim boleznim, ki povzročajo če so razsajale več desetletij med istimi ljudmi, sčasoma naravno nesprejemljivost (imunost). Število bolnikov postaja čedalje manjše, bolezenski pojavi pa čedalje šibkejši.

Vprašanje hripe še v nobenem pogledu ni pojasnjeno in ima znanost še mnogo opravka z raziskovanjem.

Današnja moda je predvčerajšnja

Tista gospodična Špela, ki se po prvič na plesu z lakasto pričesko, in misli, da je to višek najnovejše mode, se kruto moti. Pustimo ji veselje; zmota je odpustljiva. Moda lakastih pričesk je prastara.

Že pred dva tisoč leti, morda še prej, so imele odlične rimske dame lakirane kodre. Nohte so si barvale rdeče, prav kakor naše mondene žene, obute so bile v elegantne sandale, ki so do pičice sličile današnjim modernim večernim in promenadnim čevljičkom, in izrezi njihovih svečanih oblačil niso bili nič skromnejši kakor pri današnjih velikih večernih toaletah.

Pa ne samo moda, tudi lepota nega, ki se tako bohotno razvija, je stara že več tisoč let.

Rimljanke so dobro poznale skrivnosti lepote: kopeli — cesarica Poppaea se je okopala vsak dan v mleku petstotih oslic — poznale so vse učinke olj, mazil in korenin. Barvale so se, pudrale in si negovale nohte na nogah.

Sicer pa ne pritiče Rimu prvenstvo v modnih iznajdljivostih. Rimljanke so posnemale vse to, kar je morda pri drugih narodih že pred stoletji postalo nemoderno. Že pred štirinajstimi stoletji so imele žene v deželi Ur-Kastibib v Mezopotamiji rdeče porbarvane nohte. Oblačile so se kratko, lase so imele pristrižene in barvane, mazile so se in trle z olji in vse to samo zato, da ostanejo navidez mlade, kakor so to hotele Rimljanke in hočejo naše sodobne dame.

Če hočete brati pretresljivo in res zelo lepo knjigo, naročite pri upravi „Slovenskega Naroda“ Ljubljana, Knafljeva ulica 5 — roman

„Prokletstvo ljubezni“

ki stane v dveh delih s poštnino samo Din 35.—

Tkanine z diagonalnimi črtami

Za nas niso te tkanine, ki se morda zanima zanje, nikakšna senzacija. Videti so pač lepe in imenitne. Najlepših tkanin, hammerschlag, afghalaine ali craquelé in kakor jih vse že imenujejo, smo že sili. Zaradi tega silijo »diagonalne tkanine« v ospredje. Vse smo že nekoč nosile »diagonalni« kostum ali plašč. Kljub temu pa spet rade oblečemo počez progaste obleke. Drugačne, popolnoma drugačne smo videli, kakor v prejšnjih »diagonalnih« oblačilih. Nove tkanine so vse bolj mehke in voljne in široko črtaste. Nočejo jih

preveč trdno izdelovati, pač pa jim dajo sportni značaj.

Za kostume, plašče in obleke v obliki plašča velja: krila, ali njih posamezni deli nimajo položenih pregibov temveč so spodaj skromno zvončasti, ob bokih se pa tesno oprijemajo.

Kostum je strogo sporten s širokimi obkladi, ki so zapeti z gumbi, ovratnika ni, v naravni višini pasu je pa tesen usnjat pas. Suknjič ima apartno prirezane poševne žepe, ki se zapnejo na en gumb. Bluza, ki se zatekne za krilo, ima obličaste ro-

kave, kar se vidi zelo podjetno. Tudi bluza je brez ovratnika in ima, prav tako kakor suknjič, široke obklade. Kreželjci (jabot) in rokavi te svetle bluže so pošiti s trakovi v barvi kostuma.

Elegantno vrezan bežbarvast plašč je iz mehke volnene »diagonalne« tkanine in skromno okrašen s temno kožuhovino. Obklad je enostranski, rokavi so vrezani po vzorcu raglana in so v višini komolca okrašeni z gumbi, kar je sila moderno. Na hrbtu je zobčast našitek, ki se tik nad

tesnim pasom ponavlja.

Obleka v obliki plašča je majhna umetnina, ki se mora res lepo prilagati. Vrezana je kapricasto in prav posebno poudarja pas. Enostranski okras iz kostanjevega caracula poživí obleko naravne barve in jo napravi elegantno. Ovratnik se ogrne, oba konca se pa nalahko zvezeta. Tudi pri taki obleki ne smejo manjkati gumbi, da se z njimi obleka čez boka tesno zapne.

Zaradi pomanjkanja prostora je danes izostala rubrika »Naši bralci pišejo«.

Reklamna nevesta

Ameriška novela. — Napisal Niels Meyn

»Ne gre toliko za to, da meni ustrezate,« je rekel ravnatelj Ewans in prijazno položil roko mlademu možu na ramo. »Toda lahko bi napravili dobro delo mladi in lepi dami, ki bi ji ta zaslužek res prav prišel. Postavil sem ji en pogoj, ki ga mora izpolniti, preden jo vzamem v službo. Gre namreč za to, da se mora dve uri v tistem dnevnem času, ko je promet na ulicah najživahnejši, voziti kot nevesta v ženitovanjskem vozu po mestu. Imam posebne metode in sem ji obljubil pravega gentlemana kot spremljevalca. Dekle je čisto brez sredstev, če ne dobi hitro kakšne službe.«

Inženjer Jack Williams se je nasmešnil. Tudi on je bil ta trenutek brez službe, in utegnilo bo še dolgo trajati, preden katero dobi. Zato je pristal. Drugi dan naj bi prišel v »The Tip-Top-Magazin«, kjer mu bodo dali frak, belo kravato, cilindar in vse drugo, kar naj zbuja videz srečnega ženina.

Jack ni slutil, da je ravnatelj Ewans uro nato poklical k sebi v pisarno lepo mlado damo, ki se je zdelala res kot ustvarjena za inženjerjevo družico. Maggie Stone je bila očarljiva. Bila je iz dobre rodbine, toda zdaj je bila čisto sama na svetu. Šele pred kratkim ji je umrl oče in neki sleparski odvetnik ji je zapravil vso zapuščino.

»Storili boste dobro delo mlademu možu, ki je čisto brez sredstev, pa bi mu rad dal dobro službo, če prestane to preizkušnjo,« ji je zatrjeval ravnatelj. »Samo po sebi se razume, da dobite dobro plačilo. On je samo pod tem pogojem pristal, da mu dam resnično damo za družico.«

Maggie je pristala, čeprav stvar ni bila ravno po njenem okusu. Toda bila je dobrega srca in je hotela neznanцу pomagati, saj ji je ravnatelj dovolj nazorno naslikal njegov obupni položaj.

Drugi dan je vozil elegantni ženitovanjski voz z dvema belcema skozi

mesto in povsod zbuja veliko pozornost. Dan nato se je prizor ponovil, toda potem je Williams odkril zadaj na vozu tablico z velikim napisom: »Kupite si poročno obleko v Tip-Top-Magazinu!«

Boj na življenje in smrt

(Nadaljevanje s 4. strani)

Iznova se je začelo globoko bevskanje, trdo, skoraj kovinsko. Prihajalo je vse bliže.

Čutil sem, da se mi je snežni čevlji na desni nogi zrahljal, toda odnehati nisem smel, naj se zgodi, kar hoče. Od brezumnega strahu sem kriknil na ves glas na pomoč.

Volkovi so mi prihajali čedalje bliže. Zdaj sem bil na vrhu snežnega zameta in skočil na drugi strani dol. Spodaj sem še enkrat zavpil na pomoč. Zdaj me je moj tovariš že utegnil slišati; koče sicer še nisem videl, pač pa rob kotline, kjer je stala. Toda videl sem še nekaj drugega.

Volčjo senco, ki se je plazila ob mojih nogah. Obrnil sem se in sprožil, ne da bi bil pomeril. In zahrbtna zverina, ki me je bila izmamila v zasedo in mi sledila ves dan, se je tuleč prekopicnila in zavalila v sneg.

Drugi volkovi so bili komaj še pet ali šest korakov od mene. Še enkrat sem ustrelil, in še v tretje.

Vzlic majhni oddaljenosti sem zgrešil; zakaj po kratkem obotavljanju sta se dva volkova splazila v stran, očitno zato, da se mi za hrbtom zaženeta v kolena. Sprednji je pa samo čakal priložnosti, da se mi vrže na goltanec.

Tisti trenutek sta počila za menoj dva strela, in potem še tretji — in tuleč sta se zverini, ki sta me hoteli obkoliti, zvrnili v sneg.

Drugi volkovi so bili izginili brez sledu. Šele zdaj sem se docela zavedel, kako strašni nevarnosti sem ušel. Moj tovariš me je rešil v poslednji minuti.

Opozoril je deklico na to. Maggie se je razsrdila. Še tisti večer so listi prinesli slike ženitovanjskega voza in daljše članke, polne priznanja in pohvale za to spretno reklamo. Magazin je delal sijajne kupčije.

Toda deklica je bila ogorčena in užaljena. »Kaj bodo zdaj ljudje mislili o meni!« je ihté potožila Williamsu.

»Ne menite se za to, kaj ljudje govorijo,« jo je tolažil inženjer. »Jutri bodo že vsi pozabili, kaj je bilo danes.« A tudi v njem je vse kuhalo. Ne zaradi njega samega; grizla ga je vest, da je pomagal kompromitirati resnično damo.

»Nikar me ne tolažite,« je rekla potem, ko sta šla skupaj iz magazina, kjer sta oddala ženitovanjsko obleko. »Ravnatelj mi je pripovedoval ganljivo zgodbo o vas. Rekel mi je, da jamči, da ste gentleman. Sodelovala sem samo zato, ker sem vam hotela pomagati. Da resnico govorim, lahko iz tega vidite, da sem pravkar odklonila plačilo za to nesramno predstavo.«

Nagnila je glavo v slovo in šla, ne da bi ga bila pogledala. Williams je zamišljeno obstal. Vedel je, da se čuti užaljeno, toda izprevidel je tudi, da ne bi nič pomagalo, če bi ji hotel še kaj prigovarjati. Še manj bi pa izdalo, če bi šel protestirat k ravnatelju. Tudi on ni hotel vzeti nikakega plačila.

Domov grede je šel mimo mnogih izložb in v veliko jezo zagledal neke povečano sliko ženitovanjskega voza. Potem se je pa moral nehote zasmijati. On in Maggie sta bila res lep in harmoničen par. Williams je bil kakor poklican za njenega druga.

Šel je hitro naprej in potem zavil proti veliki strojni tovarni, kjer se

Med prijateljicami

»Ah, Ida, čedalje bolj prihajam do spoznanja, da me je mož vzel samo zaradi denarja!«

»Nu, potem imaš vsaj tolažbo, da ni tak bedak, kakor izleđa.«

Nemški državljani gre volit

mu je obetala služba. V nenadnem domisleku je stopil najprej k fotografu, ki je napravil sliko ženitovanjskega voza. In s to sliko v žepu je stal nekaj minut nato pred ravnateljem tovarne. Ko je čez dobro uro odhajal od njega, je bil njegov obraz vesel in njegov korak poskočen.

Še tisti popoldan se je najavil pri Maggie.

»Bil sem pri drugem ravnatelju,« je rekel. »Obljubil mi je prav dobro službo, toda samo pod pogojem, da se bom še enkrat peljal z vami v ženitovanjskem vozu skozi mesto.«

Njen obraz je zalila temna rdečica.

»Da se ne sramujete priti k meni s takim predlogom,« je rekla in se obrnila proč.

»Povedal sem ravnatelju tovarne vso istorijo in tudi on se je zgražal,« je mirno odgovoril Williams. »Zato mi je pa stavil pogoj, da vam moram dati, preden me vzame v službo, zadoščenje, s tem da se še enkrat peljem z vami — — — toda to pot zares.«

In po kratkem premolku je dodal:

»Maggie, včeraj ste mi hoteli dobro storiti, zato tudi danes ne smete odkloniti!«

Pogledala mu je v oči.

»Enkrat edinkrat sem še pripravljena storiti...«

»To mi, zadošča!« je vzkliknil ves srečen.

Svetovna razstava v Čikagu

(Nadaljevanje s 1. strani)

Raketni vozovi bodo švigali...

Sredi vse te znanosti in stvarnosti, sredi resnih smotrov 36 razstavljenih držav in več sto drugih razstavljalcev bo preskrbljeno tudi za zabavo milijonske armade obiskovalcev. Tako grade dva jeklena stolpa, v njih bodo restavracije, kavarne, kini, varijeteji in nešteto drugih zabavišč. Stolpa sta visoka po 200 metrov, torej višja kakor katerakoli zgradba v Evropi razen Eiffelovega stolpa v Parizu. Ta dva mogočna stolpa bosta drug z drugim zvezana z mogočnimi jeklenimi vrvmi, po katerih bodo z vratolomno naglico švigali majhni viseči vagoni, tako imenovani »raketni vozovi«.

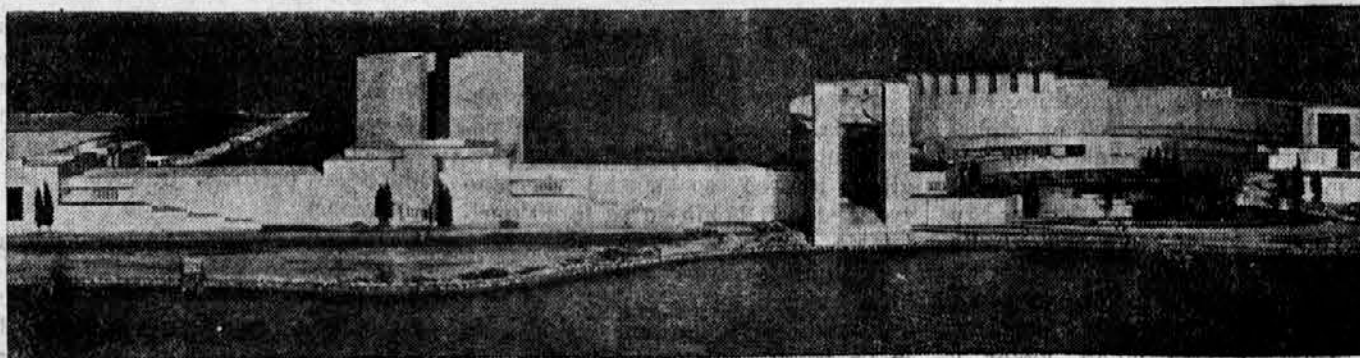
Prizmatično grajena stolpa bosta ponoči sijala v topli luči neonskih žarnic. Terasa se bodo širile nad terasami, z visečimi vrtovi, sto metrov visoko nad očarljivo lepo jezersko gladino. Tu se bo razvil orjaški promet po vodi, na kopnem in ne na-

zadnje v zraku. Kitajska iz dobe mandžurske dinastije in še starejših cesarjev, srednjeveška Japonska, Indija za dobe mogulov in stara Perzija bodo zastopane s stavbami tistih vekov — zraven se bodo pa vzpenjala dela modernega izumiteljskega in gradbenega duha. Med

prošlostjo in bodočnostjo, med pragzdom ob Michiganskem jezeru in čikaškim oceanskim pristaniščem bližnje prihodnosti...

In česa si od vsega tega obetajo?

Kljub gospodarski krizi in občutljivemu pomanjkanju denarja v širokih plasteh prebivalstva se sme že danes reči, da bo razstava imela popoln uspeh. Že zdaj je naročenih 5 milijonov vstopnic — celo za tako orjaško razstavo velikanska številka.

Beli marmor in temne ciprese — kakor v pravljici
Velik del razstave je zgrajen na polotoku, ki sega daleč v jezero

Če pojde tako dalje, res ne bo pretirano računati z obiskom 60 milijonov ljudi.

Seveda je pa tudi propaganda, ki jo delajo za to razstavo, uprav ameriška. Vsak dan prirejajo nad razstavo propagandne polete: pol ure letanja stane samo 1 dolar. To je celo za ameriške pojme silno malo. In tako lahko ljudje že danes iz ptičjih višav spoznavajo in občudujejo edinstveni obraz »stoletja napredka«.

Kako so filmski igralci zasloveli

Marlena Dietrich

Nekoč je bila Marlena majčkeno pridno dekletce, ki se je po očetu pisalo »pl. Losch«. Njena mladost je bila vedra, očka visok uradnik, družina imovita. Srčkana zlata mamica je bila na svoje otroke nemalo ponosna. Pri vzgajanju niso opazili ničesar, kar bi jim delalo skrbi, samo z gledališčem nekaj ni bilo v redu. Marlena je bila kakor obsedena na vse, kar je dišalo po teatru, in je izrabila sleherno priliko, da bi se mu približala. Počakati je treba, da se dekle razrase in postane razumnejše, potem si bo sama zbrala gledališče iz glave. To vendar ni poklic. Tako so menili starši. Po zadnjem šolskem izpitu se je Marlena kljub odporu sorodnikov vpisala v gledališko šolo. Kmalu nato pa jo je tako hudo zmotila posvetna ljubezen, da je ono skoraj pozabila. »On« je bil mlad, svež, bil je iz dobre družine in je imel v svojem poklicu vse pogoje za lepo bodočnost. Staršem je bilo všeč, da se je njihovo dekletce tako ognilo vsem nevarnostim življenja in gledališkega poklica, pa so z veseljem privolili v poroko. Takrat ji je bilo sedemnajst let.

Toda mlada gospa ni pa ni mogla pozabiti gledališča. Radovednost, spoznati zakonsko življenje, jo je kaj kmalu minila, zato se je pa tem močnejše oglašala njena stara ljubezen do teatra. Mož ji ni branil; saj če bo nekoč otroček na svetu, ji bo kmalu odra dovolj in bo zadovoljna, da bo mogla biti samo mati. Dovolil ji je vse. Vsak dan pouk v petju in govorjenju, nastopne vaje, dihalne vaje, gimnastika in vsak dan moledovanje v gledaliških pisarnah. Dali so ji majhne in najmanjše vloge; naravna in običajna usoda neznatne igralkice. Minila so leta. Že dolgo sta imela hčerko, ki jo je z vso nežnostjo ljubila, vendar ni bila ta ljubezen tako močna, da bi jo odvrnila od gledališča. Lepega dne so prišli ponjo; tak tip so potrebovali za neko revijo. Sklenili so pogodbo in Marlena je uspela. Berlin se je samemu sebi čudil, da je ni že davno odkril; saj je bila mikavna, zapeljiva in plavalasa. Navdušila je moške in ženske.

Pogodba je sledila pogodbi. Vsi naslednji uspehi so bili povprečni, in prav gotovo bi ostala pozabljena in »majhna«, če bi sama ne imela dovolj energije. Dokazala je, da nekaj zmore, da jo je veselje gledati in da zna gledalce prikleniti nase, torej mora biti neka steza, ki jo popelje navzgor. In po tej stezi je šla. Najprej v St. Moritz. Zvedela je, da je tam z Janningsom sloviti ameriški režiser Sternberg, ki se pogaja za žensko zasedbo v filmu »Sinji angel«. Renati Müller se je obetala glavna vloga, ker so iskali igralko s posebno zlahčno oblikovanimi nogami. Marlena je dobro vedela kako lepe so njene lastne noge. Zvečer je plesala v zdraviliškem domu tako, da so vsi noreli zanjo. Hotela je biti lepa, pa je tudi v resnici bila. Niti pravljicni princ iz Hollywooda se ni mogel ubraniti vpliva njenih čarov. Omamila ga je, zdela se mu je edinstvena, omamljiva in za vlogo Lole v »Sinjem angelu« mnogo zanimivejša nego Renata Müller.

Po dolgih mesecih napornega dela, upanj in spet dela, so poslali film v

svet. Marlenin globoki, zastrti glas je prišel čudovito do veljave in njen šanson: »Od nog do glave sem vsa za ljubezen« je zaslovel v nekaj tednih po vsem svetu. Uspeh je bil velikanski. Pariz, London, Berlin, New York, vsi so bili istih misli, da je nad vse nadarjena. Istega dne, ko je bila premijera, je odplula velika ladja z njo in režiserjem Sternbergom proti Hollywoodu. Šla sta na delo za še večjimi uspehi, ki so ji dali sloves menda najpomembnejše sodobne filmske igralkice.

Hans Albers

Fant od fare. Hamburčan, mesarjev sin. Brez posebnih solzavosti je postal »velik«. Bil je malo robat, podjeten in fanatično zaljubljen v gledališče. Zaušnice in prepovedi niso nič zalegle. Komaj je zberal par grošev, je že sedel zvečer z žarečimi lici na zadnji galeriji. Ni se prav preveč šolal, pa je poskusil srečo v neki obrti, prav za prav je poskusil oče z njim. Teatrsko kri je bila silnejša. Zakotna gledališča, cirkus, sejmi, to je bilo vse njegovo. Končno pride v Berlin. Majhen porast, vendar ne v skladu z njegovim svojevrstnim talentom. Igral je tipe lažje vrste, kjer je kazal svoje akrobatske zmožnosti. Prosil je in grozil svojim ravnateljem pa ga ni nobeden poslušal. Toda lepega dne se je vendar našel nekdo, da ga je pokazal v vlogi, ki je zahtevala več kot klovna.

Zgodil se je čudež — uspeha ni imela igrata, temveč Hans Albers. Nikdo ni vprašal: Ali ste že videli »Predmestje«? ampak: Ali ste že videli Albersa? Uspeh za uspehom. Spoznali so njegovo moč. Ponujali so mu vloge, kjer je lahko pokazal veličino svoje življenjske sile. Bile so skladne z njegovo naravo in tako je dal Albers gledališču nov tip.

»Hans Albers« čitaš še danes, tri leta po njegovem prvem velikem uspehu, na vseh kioskih, njegovo ime se blešči v svetlobnih reklamah

velikih mest. In še vedno — tri leta uspeha je mnogo, treba je zmerom više — utripajo dekliška srca zanj, za plavalasega Hansa iz Hamburga, ki je tako neusmiljeno sirov in »mo-

Koliko velikih dam je že sanjalo o svojem idealu Hansu Albersu ali Emilu Janningsu kot filmskem partnerju! In koliko gospodov nizkih in visokih, o svojih simpatijah Lillian Harvey, Marleni Dietrich in Jenny Jugo — zdaj v večerni toaleti, drugič v plavalnem kostumu.

ški«, zraven pa ume biti vendar tako ljubezniv in prikupen.

Lilian Harvey

Njena mladost je bila delo. Vsak dan znova trdo delo. Lilian je otrok meščanske angleške družine. Zrasla je na Angleškem in obiskovala baletno šolo z namenom, da postane plesalka. Starši so že za njene rane mladosti opazili ljubkost in nadarjenost svojega otroka in so pridno skrbeli za njeno temeljito izobrazbo.

Komaj je zrasla v dekle, so se preselili njeni starši z njo in sestro v Berlin, kjer je Lilian poskušala nekaj zaslužiti s plesanjem. Dobila je službo, toda v množici drugih je ni nihče opazil. Kmalu nato je poskusila svojo srečo pri filmu. Takrat ta poklic še ni bil tako prenapolnjen, kakor je dandanes, pa se ji je posrečilo. Lepa oblika njene glave, plesna prožnost in dobra mimika jim ni ušla, pa so ji kaj kmalu dali večje vloge. Njena požrtvovalna marljivost je občudovanja vredna. Učiti se je morala nemški, hotela se je navaditi petja, pozabiti pa ni smela svoje plesne umetnosti. To je nemara preveč, če ves dan filmaš. Oddiha ta lepa žena ni poznala. Postala je partnerica mladega filmskega igralca Willyja Fritscha, ki je takrat že napravil karijero. Kaj so vse govorili o njima! Cele pravljice! Zaročena sta, so rekli, vsevedneži so trdili, da sta poročena. Pa ni ne eno ne drugo res. Dobra prijateljca sta, to je vse.

Lilian je s svojo materjo in sestro živela v lepi vili zunaj mesta. Ostala je skromna, čeprav jo je njen veliki uspeh v »Valčkovem snu« namah uvrstil med prve. Saj še danes ni igralka res velikega formata, pač se je pa vsem priljubila s svojo dražestjo, prožnostjo in s posebljenjem »ljubkega dekleta«, ki nas osrečuje.

Tudi njo so pred kratkim zvabili čez veliko lužo, pa nam Američani ne smejo zameriti, če smo radovedni kaj bo Hollywood napravil iz te pri-dne in ljubke ženice.

Jenny Jugo

Nekoč je bila predrzna navihanka, hči madžarskega očeta in španske matere. Mala Jenny je bila čeden toda poreden otrok. Poslali so jo v neki graški dekliški penzionat, kesneje pa kot edino dekle med same fante v realno gimnazijo. Učiti bi se morala... pa ni bilo duha ne sluha o tem. Zakaj so pa pobje? Vse jih je zmešala in počela take objestne norosti, da so jo lepega dne vrgli iz šole.

Zdivjano dekletce ni štelo niti 16 let, pa si po »letu« iz šole ni preveč belila glave z vprašanjem »kaj pa zdaj?«, temveč se je kratkoma poročila. Na Reki si je izbrala Italijana Emila Juga in se je odpeljala z gospodom soprogom na vrat na nos v Berlin. Tam se je zatekla k neki družbi, kjer jo je uzrl znan filmski mogočnik in jo brez ovinkov vprašal: »Ali bi radi filmali?« Jenny je od navdušenja kar štirikrat zapored zavriskala: »Da!« Priporočil jo je tišti gospod »Ufi«, pa je res dobila majhno vlogo, ležla je po lestvi uspeha navzgor v neverjetnem tempu, dali so ji glavne ženske vloge v filmih »Hlače«, »Casanova«, »Carmen iz St. Paulija« — in postala je slavna filmska zvezda...

Emil Jannings

Nekoč je bil fant, ki ni imel nikjer obstanka. Ni se mu dalo v šolo,

neugnano je bilo njegovo hrepenenje po potovanju, prekel je mesto Gorlice, kjer je živel pri svojih starših. Neke meglene noči je pa pobegnil brez evenka, samo nekaj najljubših knjig je imel pod pazduho: pomorščak je hotel postati... Pretolkel se je do Hamburga in stopil v službo na majhnem tovornem parniku — kot natak. Takšnega razočaranja pa še ne! Namestu da bi stal v bleščeči uniformi na palubi, je čepel globoko v ladijskem trebuhu in lupil krompir... Še to se mu je primerilo, da mu je nekega dne umazan mornar vrgel njegove najljubše knjige v morje. Vse, kar je prav! To je bilo celo mlademu pustolovec preveč; komaj so v Londonu pristali, je zbežal, in ga ni bilo več na izpregled. V Londonu je prosjačil, zdaj pa zdaj prijel za delo, gladoval in prezebal. Tako je srečal prijatelja svojega očeta, sposodil si je denar in se vrnil skesano domov v Gorlice.

Nekaj časa je šlo vse po sreči. Vrnil se je v šolo, oče se še ni preveč hudoval nanj; menda ravno nasprotno: postal mu je dober tovariš in pomagal sinu kovati načrte za bodočnost.

»Emil«, mu je prigovarjal razumni oče, »spametuj se, postani inženjer, pa ti napravim majhno tekstilno tovarno«.

Skušal se je s tem predlogom sprijazniti, videl se je že v vlogi zavaljenega šefa — dobrega a strogega — kako hodi med tkalnicami, videl je šope bankovcev, sanjal je o borzi, klubskih stoli, debelih smotkah, o villi — o tistega dne, ko se je nit teh sanj nenadoma odtrgala. Emil

je postal prijatelj garderoberja mestnega gledališča; ta prijatelj mu je skrivaj odpiral vrata v tempelj muz. Emil je poslušal vsako skušnjo, gledal vsako igro, in je nekoč, ko se je v mestu mudil potujoči teater, stekel k »direktorju«, ki ga je angažiral kar na mestu za vloge mladostnega ljubimca s tedensko plačo — treh mark. Tudi temu »direktorju« je pobegnil in se je deset let potikal po zakotnih teatrah, lepil pozive, prodajal vstopnice, postavljaj kulise, pobiral s krožnikom denar in igral »velike vloge«.

Šele zdaj se začel življenje — je mislil in čutil, ko je po desetih letih stradanja dobil službo pri mestnem gledališču v Glogauu z mesečno plačo 120 mark. Tu je igral »Götza« in »Otela« in sodeloval celo pri operi »Mnogo ljudi«. Naslednje postaje so: Bremen, Lipsko, Mainz, Darmstadt — in končno angažman pri Reinhardtju v Berlinu...

Denarja — ne, denarja Emil tudi takrat nikdar ni imel; časih ni bilo niti za kavo v stari kavarni »Café des Westens«, ki so jo imenovali »samoveličje«. Te bede mu je bilo dovolj, pa si je Emil dejal: poskusiva pri filmu; če bo, bo. Iskal je, pa je dolgo trajalo, preden je našel režiserja, ki ga je najel za dnevno plačo 25 mark. Ko sta sklenila pogodbo, je presil Jannings za rokopis.

»Rokopis?« je dejal režiser, »počemu vam bo? Stvar je zelo preprosta. Z weidendamskega mosta skočite na parnik, ki bo vozil skozenj...«

Emil je od groze zatulil. Z Bogom film!...

Nenadoma je pa prišel film k nje-

Humor drugod

Kupila sem jajca prvič pri novem trgovcu.

»Ali so pa tudi sveža?« sem vprašala v dvomih.

»In še kako!« mi je odgovoril trgovec. »Kure jih do zdaj še pogrešile niso!« (Boston Transcript)

*

Veliki astronom se je vdal prigrizanju odličnih dam in jim pokazal svojo zvezdarno. Vse so bile navdušene in se kar niso mogle dovolj načuditi vsem tem aparatom. Naposled je peljal eno izmed dam pred daljnogled.

»Joj, kako čudovito!« je vzkliknila. »Kakšen prekrasen pogled!«

»A to še nič ni,« je prijazno odvrnil učenjak. »Kaj boste šele zdaj videli, ko snamem svojo čepico z onega konca!...« (Answers)

mu. Odigral je nekaj manjših vlog in ni mogel verjeti, ko je lepega dne prišel Lubitsch k njemu in ga prosil naj bi vendar igral kralja Ludovika XV. v filmu »Madame Dubarry«. Pa ga je igral... S Polo Negri. In so vsi trije zasloveli širom sveta.

Od tistega dne je teater Emila komaj še kdaj videl. Film ga je imel od glave do pet v svojih krempljih in ga je nekoč prisilil na novo potovanje čez lužo v Hollywood. Tam je postal nekdanji mladenič, ki ga ni nikjer strpelo, nekdanji natak, berač, komedijant in postopač za več let najslavnejši filmski »zvezdnik« sveta.

»Ali še nisi opazil, da so pisci kriminalnih romanov sami moški?«

»Čisto razumljivo. Katera ženska bi pa mogla skrivnost, kdo je pravi morilec, ohraniti zase do poslednjega poglavja?« (Punch)

*

»Ali vas ni nič sram, Jera, da se daste poljubljati od poročenega moža!«

»Saj se milostljiva tudi vsak dan!« (Petit Parisien)

*

MacPherson je spet dva meseca zastojkaril pri svojem prijatelju. Naposled se je le odpravil. Šofer njegovega prijatelja ga je peljal na postajo.

»Ali bova še dobila vlak?« je v skrbeh vprašal MacPherson.

»Na to lahko strup vzamete,« je odvrnil šofer. »Gospodar mi je rekel, da me vrže na cesto, če vas pripelem nazaj!« (Life)

*

V prvem gimnazijskem razredu se uče spregatve glagola »legere«; toda profesor z učenci ni kaj zadovoljen. Na koncu ure jim zabliči:

»Glejte, da bo prihodnj uro šlo ko po maslu, od spredaj in zadaj! Drugače boste sedeli!«

Prihodnja ura.

»Jeločnik, spregaj sedanji čas glagola legere...«

»Lego, legis, legit; legimus, legitis, legunt.«

»Prav dobro! Zdaj pa od zadaj!«

»Ogel, sigel, tigel; sumigel, sitigel, tnugel!« (Nebelspalter)

Kupujte domače izdelke jugoslovanske tvornice Dr. A. Oetkerja

Šartelj!

Zmešaj 12 dkg surovega masla s 3 rumenjaki, dodaj 1 zavoj Dr. Oetkerjeve zmesi za šartelj. 1/4 litra mleka in čvrst sneg 3 beljakov. Testo naj gosto teče z žlice. Peči ga v dobro namaščenem modlu pri srednji vročini.

Dr. Oetkerjeve

špecialitete se dobijo v vseh špecerijskih in delikatesnih trgovinah.

Dr. Oetker, Maribor

Oglas v Družinskem tedniku imajo vedno uspeh!

Ko pridete v Ljubljano, nas obiščite!

Kajfež, družba z o. z., vinarna v nebotičniku, Ljubljana

S tem nam nudite možnost, da Vas pridobimo za stalnega gosta. Ko zapustite naš lokal bodete sami sebi priznali, da ste pili najboljše vino in jedli skrbno pripravljeno zakusko za mali denar.

Spolne bolezni,

sifilis, kapavica, beli tok so ozdravljive brez strupenih vbrizgavanj, brez živega srebra in salvarzana. Tisoči žen in mož enodušno hvalijo svoje ozdravljenje (trajno) na naraven način s preparamom »VIGI-TABL« brez motenj v izvrševanju poklica. Sijajna priznanja. Tisoče zahval. »VIGI-TABL« učinkuje z jamčeno, sigurno in prav hitro. Učinki so naravnost presenetljivi. Prof. Herry se je o njih izrazil, da »delajo prave čudeže«. Uporabljanje je za zdravje povsem neškodljivo. Cena Din 120.—, posebno za stare slučaje Din 200.—. Poskusna pošiljka Din 90.—. Pošilja diskretno le HAVELKOVA Pharm. laboratorij AIDE, Praga-Vinograd, Slezská 116—T. R. 801. Pošt. predal 28. Č. S. R.

Brušena stekla in ogledala za moderno pohištvo in razne druge lokale ter steklo za stavbe, nadpise, avtomobile i. t. d. dobavlja najceneje tvrdka

SPECTRUM D.D.

TVORNICI OGLEDAL in BRUŠENEGA STEKLA LJUBLJANA VII Celovška cesta štev. 81

Da ne pozabim!

Še danes moram poslati naročnino za »Družinski Tednik Roman«